

BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM
KÜLKERESKEDELMI KAR
NEMZETKÖZI TANULMÁNYOK SZAK
Nappali munkarend

AZ EURÓPAI UNIÓ VÉDELEMPOLITIKAI TENDENCIÁJA

REITER BALÁZS

DR. NAGY MILADA
Belső konzulens

Budapest, 2021.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	4
AZ EURÓPAI UNIÓ BIZTONSÁGPOLITIKÁJA	6
biztonság és védelem	7
schengeni övezet védelme	11
a terrorizmus elleni küzdelem	16
kiberbiztonság	20
atomfegyverekkel kapcsolatos intézkedések	25
EURÓPAI UNIÓS HADSEREG	30
tagországok hozzájárulása	32
európai uniós politikában betöltött szerepe	37
ÖSSZEGZÉS	39

ÁBRAJEGYZÉK

7

A schengeni térség térképe 2020. (letöltve: 2021.05.12.)

<https://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/security/20190612STO54307/schengen-utmutato-a-hatarok-nelkuli-europai-terseghez>

9

A schengeni információs rendszer országai 2018. (letöltve: 2021.05.12.)

<https://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/priorities/biztonsag/20181011STO15882/hogyan-valtozik-a-schengeni-informacios-rendszer>

14

Európában elkövetett és megghiúsított terrorcselekmények 2019-ben. Saját készítésű diagramm a

<https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/fight-against-terrorism/> és a

<https://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/security/20180703STO07125/terrorizmus-az-eu-ban-tamadasok-es-letartoztatások-2019-ben> weboldalakon lévő adatok alapján (letöltve: 2021.04.04.)

34

A világ atomhatalmainak felsorakoztatása fegyvertárjuk mérete szerint. Saját készítésű diagram a:

<https://www.sipri.org/media/press-release/2020/nuclear-weapon-modernization-continues-outlook-arms-control-bleak-new-sipri-yearbook-out-now> adatai alapján. (letöltve: 2021.05.14.)

48

A szövetségesek védelmi átfedése. (letöltve: 2021.04.28.)

<https://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/security/20171208STO89939/pesco-a-hatekonyabb-vedelmi-egyuttmukodesert-az-eu-ban>

BEVEZETÉS

Hosszú történelmünk során, Európa térképét számtalanszor szabdalták fel, majd illesztették újra össze. Ha csak az időszámításunktól számított periódust nézzük, láthatjuk, hogy a különböző háborúknak jutott az egyik legnagyobb szerep a kontinens hatalmi viszályainak alakításában. Az európai politika nem egyszer hatott ki az egész világra, gondolva itt az Egyesült Királyság gyarmatbirodalmára, vagy a két világháborúra.

A fegyverkezés politikailag elkerülhetetlen, amíg fennáll bármilyen konfliktus lehetősége. Kezdve az olyan kis hírértékű beruházásokkal, amikor egy saját vagy szomszédos állam új vadászrepülőket, harckocsikat vagy géppuskákat vásárol, a Föld jelenleg legfejlettebb hadseregének a legújabb újításain keresztül, egészen a világháborús veszéllyel fenyegető tömegpusztító fegyverek fejlesztéséig. Ezeknek azonban van haszna is, ha statisztikai szemmel nézzük, és egy pár percre képesek vagyunk eltekinteni a potenciális emberáldozatoktól. Megfigyelhető, hogy civilizációnk technológiai szintje nagyobb mértékben fejlődött háborús időkben, hiszen ilyenkor mindennél nagyobb ösztönzést nyújtott az ellenség legyőzése.

Fontos kiemelni, hogy a háború, a konfliktusok és a fejlődés nem kell, hogy kéz a kézben járjon. Azonban Damoklész kardja most is a fejünk felett lebeg. A naprendszerben bárhol leleskedhet ránk egy, a civilizációnkat veszélyeztető fenyegetés, melyre csak felfegyverkezve tudunk jól reagálni.

Meglehet, a mai Európai Unió is azzal a céllal jött létre, hogy minél kisebb legyen az esély egy újabb európai háború kitörésének azzal az indíttatással, hogy az egymással kereskedő országoknak nem áll érdekükben többé a háborúskodás.

Ennek ellenére a hidegháború idején a hadseregek erejének és a fegyverkezés mértékének fontossága ugyanúgy fennmaradt. Habár a katonai beruházások a XXI. század elejétől Európa szerte veszítettek jelentőségükből, a teljes eltűnés helyett beállt egy stagnáló, de folyamatos szintre.

A nemzetközi színteret és a különböző országok közötti kapcsolatot figyelembe véve, tisztán látható, hogy az Európai Unió fegyverkezési tendenciái hosszútávon jelentős szereppel fognak rendelkezni a többpólusú világrendben. Annak ellenére, hogy az Európai Unió (továbbiakban EU) a közelmúlt háborúiban csupán békefenntartó, közvetítő és támogató szerepet töltött be, amelyet főleg az Egyesült Nemzetek Szervezetén (továbbiakban ENSZ) keresztül tudott teljesíteni, tagállamainak igen meghatározó az Észak-atlanti Szerződés Szervezetében (továbbiakban NATO) betöltött szerepük. Működését tekintve, már a szervezethez való tartozás

is jelentős stratégiai előnnyel jár, elvégre bármely tagállam megtámadása azonnali katonai reakciót válthat ki minden szövetségestől. Természetesen nem csak a NATO tagjai rendelkeznek ilyen előnnyel és támogatással. Több ehhez hasonló szervezet is létrejött, például a Központi Szerződés Szervezete, a Fekete-tengeri Haditengerészeti Csoport (továbbiakban BLACKSEAFOR), a Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezete, a Délkelet-ázsiai Szerződés Szervezete és a Varsói Szerződés. Ezek többsége mára felbomlott, és az egykori tagállamok új szövetségeket kerestek. Az ilyen társulások nagyban hozzájárulnak a világ egyensúlyának fenntartásához, mivel a kisebb tagállamoknak nem kell félniük a nagyhatalmak térnyerési kísérleteitől, ha tudják, hogy bármikor számíthatnak szövetségeseikre. Ennek eredménye, hogy a katonailag és technológiailag fejlettebb nemzetek sem tehetnek meg akármit, ha az ellenfeleik összesített hadereje képes felvenni a versenyt a sajátjukkal.

Az ilyen egyensúly kialakulása is nagyban befolyásolta az európai védelmi ipar fejlődését, így ebben a dolgozatban az Európai Unió védelmi politikákhoz való hozzáállását, fegyverkezési tendenciáit és a közös európai hadsereg jelenlegi állapotát fogom megvizsgálni, hogy mélyebb betekintést nyerhessünk a mindennapi életünket védő intézkedések, és fejlesztések világába. A hidegháború idején a pattanásig feszült nemzetközi színtéren elég nagy hangsúlyt kellett fektetni a biztonságra Európában, tekintve, hogy itt húzódott az első és a második világ egyik határ szakasza. A fegyverkezési verseny okozta nyugtalan légkör, és a keletről nyugatra menekülni próbáló bevándorlók próbára tették az EU tagállamait és a kezdetleges integrációjuk teljesítőképességét.

Tekintve, hogy az EU tagállamai között mindig is dinamikus volt az integráció mértéke. Nem meglepő, hogy az országok között eltérően fejlődik a biztonságpolitika. Éppen ezért az első fejezetben nagyobb figyelmet fordítok az olyan fejlesztési kísérletekre, a témával kapcsolatos szakpolitikákra és döntésekre, amelyek minden tagállamra egységesen érvényesek és a leginkább befolyásolják a jelenlegi béke helyzetét. Kitérek arra, hogy az Uniót vezető személyek milyen döntések révén szabályozzák mindennapi biztonságunkat, legyen az a kibertérben, vagy a való életben. Megvizsgálom a Schengen övezet koncepcióját, tagállamainak viszonyát és a térség kihívásait és azok megoldását.

A második fejezetben a Közös Európai Uniós hadsereg gondolatával foglalkozom. Ide értve a tagállamok vezetőinek véleményét, a megvalósításra tett kísérleteket és azok sikerét, az azonnal bevethető állomány létszámát, és bevethetőségének szabályait, körülményeit. Jelentőségüket az európai politikában, a NATO-ban és a nemzetközi politikai környezetben.

AZ EURÓPAI UNIÓ BIZTONSÁGPOLITIKÁJA

1945. május 8-án hivatalosan véget ért a második világháború Európában, s ezzel kezdetét vehette a lerombolt országok újjáépítése. Habár a tényleges harcok véget értek, a feszültség nem igazán tudott oldódni, hiszen a kontinens Közép-Európánál ketté lett osztva a kapitalista nyugat és a szocialista kelet között. Ezzel szinte azonnal kezdetét vette a hidegháború. Mire 1951-re létrejött az Európai Szén- és Acélközösség, Belgium, Franciaország, Hollandia, Luxemburg, Németország és Olaszország között, már mind az Amerikai Egyesült Államoknak, mind a Szovjetunióknak volt tömegpusztító fegyvere. Igaz, hogy az Európai Uniónak (továbbiakban EU) mindig is a gazdasági és társadalmi fejlesztések és a kereskedelem volt a legfőbb célja, de a megalakulásának okai, körülményei és az európai történelem alakulása nem engedte, hogy a biztonságpolitika bármikor is a háttérbe szoruljon.

Az Európai Unió biztonságpolitikája, mivel egy országok feletti unió védelmét kell ellátnia, több, különböző rétegből áll. A rendszer alapjául a belügyek szolgálnak, mivel a már korábban említett történelmi események óta az elmúlt évtizedekben az uniós polgárok soha nem látott szabadságban és biztonságban élhetik mindennapjaikat. Ez azonban nem azt jelenti, hogy semmilyen fenyegetés nem éri a tagországokat. Az újra és újra kiújuló terrorfenyegetettség, valamint a technológiai fejlettséggel járó kibertér adta lehetőségek kiváló alapot biztosítanak a hadviselés megreformálására, mivel egy teljesen új tényezőt adtak az országok közötti kapcsolatok és feszültségek világához.

Az Európai Unió a tagállamok közötti összefogásról, együttműködésről szól. Így a kölcsönös segítségnyújtás és a szolidaritás vállalása jogosan nevezhető egyik tartópillérének.

Biztonság és védelem

Az Európai Unió, csak úgy, mint bármely más nemzetközi szervezet, céllal jött létre. A tagállamok védelme és a védelmi politika korszerűsítése is az EU céljai közé tartozik. Fontos tudni, hogy amíg a NATO feladata a tagállamainak védelme, ami főleg az európai országokban nyilvánul meg, az EU-nak készen kell állnia, hogy önállóan is meg tudjon birkózni a nemzetközi szintér problémáival. Hasonlóan fogalmazta meg Federica Mogherini a „Közös jövőkép, közös fellépés: Erősebb Európa” című értekezésében: „Európaiakként nagyobb felelősséget kell vállalniuk biztonságunkért. Készen kell állnunk és képesnek kell lennünk arra, hogy elrettentsük a biztonságunkat fenyegető szereplőket, valamint arra, hogy reagáljunk a külső fenyegetésekre és megvédjük magunkat azoktól. Jóllehet a NATO feladata, hogy megvédje – túlnyomórészt európai – tagjait a külső támadásoktól, az európaiaknak jobban felszerelteknek, képzettebbeknek és szervezettebbeknek kell lenniük ahhoz, hogy komolyan hozzá tudjanak járulni az ilyen kollektív erőfeszítésekhez, illetve hogy ha és amikor szükséges, önállóan is képesek legyenek fellépni. Megfelelő szintű ambícióra és stratégiai autonómiára van szükség ahhoz, hogy Európa képes legyen előmozdítani a békét és megőrizni a biztonságot határain belül és azokon túl is. Az európaiaknak képesnek kell lenniük arra, hogy megvédjék Európát, reagáljanak a külső válságokra és segítséget nyújtsanak partnereiknek biztonsági és védelmi képességeik fejlesztéséhez, és e feladatok ellátása során másokkal is együttműködjenek.”¹

A 2004-ben létrehozott Európai Védelmi Ügynökség hozzájárulásával vált elérhetővé a védelmi ipar fejlődése, amely olyan problémákkal is küzd, mint a piac tagolódása, vagy az Unió által a védelemre szánt kiadások csökkenése. Ennek ellenére, majdnem 100 milliárd eurós forgalommal, fél millió fős munkavállalói réteggel és több mint egy millió munkahellyel, sikerült az európai védelmi iparnak jelentős ágazattá válnia.²

Az Európai Unió jogalapját ezen a téren az Európai Unió Működési Szerződésének (továbbiakban EUMSZ) 352. pontja adja. Ez azokat az eseteket szabályozza, amelyekre nem tér ki az EU valamelyik alapszerződése. Minden iparpolitika, így a védelmi ipar jogalapját is az EUMSZ 173. cikkelye képezi, amely az uniós ipar versenyképességi feltételeinek meglétét biztosítja. A 346. cikkely azonban kimondja, hogy,

„(1) A Szerződések rendelkezései nem zárják ki a következő szabályok alkalmazását:

a) egyik tagállam sem köteles olyan információt szolgáltatni, amelynek közlését ellentétesnek tartja alapvető biztonsági érdekeivel;

¹ Federica Mogherini, Közös jövőkép, közös fellépés: Erősebb Európa

² Europa.eu

b) a tagállamok megtehetik az alapvető biztonsági érdekeik védelme érdekében általuk szükségesnek tartott, fegyverek, lőszer és hadianyagok előállításával vagy kereskedelmével kapcsolatos intézkedéseket; ezek az intézkedések nem befolyásolhatják hátrányosan a belső piacon belüli versenyfeltételeket a nem kifejezetten katonai célokra szánt termékek tekintetében.

(2) A Tanács az általa 1958. április 15-én megállapított, az (1) bekezdés b) pontjának hatálya alá tartozó termékekre vonatkozó listát a Bizottság javaslata alapján egyhangú határozattal megváltoztathatja.”³

Az uniós kutatásfinanszírozás főleg polgári célkitűzésre irányul, így hozzájárulhat a saját versenyképességének javításához, ha az összes többi iparhoz hasonlóan növelni tudja hatékonyságát, s így az ügyfelek pénzért valamilyen értékhez juthatnak, miközben ezzel egyidejűleg védelmezik a részvényeseik érdekeit. Ide tartozik például az információs és kommunikációs technológiai ágazat. Lehetőségek szerint ezért kell, hogy az EU kutatási politikáiban tükröződjene ezen ipar igényei.

2013 decemberében az Európai Tanács felkérte a tagállamokat, hogy növeljék a kutatásra fordított beruházásokat. Emellett felkérték az Európai Bizottságot, hogy az Európai Védelmi Ügynökséggel együtt dolgozzanak ki és tegyenek javaslatokat, hogyan is lehetne tovább ösztönözni a kettős felhasználású kutatások folytatását.

2008-ban a Tanács elfogadta a 2008/944/KKBP közös álláspontot, amely lehetővé tette egy korábbi, 1998-as, az EU fegyverkivitelről szóló magatartási kódex felváltását. Így sikeresen határoztak meg közös politikai megállapodásokat. Az új álláspont célja a z uniós tagállamok fegyverkiviteli ellenőrzésének korszerűsítése. Magát a rendszert a 428/2009/EK rendelettel szabályozták. Ebben írják le a közös uniós szabályokat, a kettős felhasználású termékek EU-n belüli használatáról.

2004 szeptemberében került bemutatásra a bizottság zöld könyve, amelyben szó esik a honvédelmi közbeszerzésről, azzal a céllal, hogy segítse az európai védelmieszköz-piac (továbbiakban EDEM) átláthatóbb alapú kiépítését. Ez a könyv az „Útban az Európai Unió védelmi eszközökkel kapcsolatos politikája felé” nevű stratégia részét képezi. Ezt az Európai Bizottság (továbbiakban Bizottság) 2003 elején fogadta el, azzal a céllal, hogy növelje a védelem terén az erőforrások hatékonyabb felhasználását és az európai védelmi ipar versenyképességét, valamint a biztonság-, és védelempolitika összefüggésével a katonai felszerelések javítását.

³ EUR-Lex 2012.

9 évvel később, 2012-ben lépések történtek a Védelmi Beszerzés Európai Kézikönyve (továbbiakban EHDP) felváltásával, amikor létrejött az Európai Védelmi Szabványok Referenciarendszere (továbbiakban EDSTAR) portáljának létrehozásával. Ezt előzte meg az Európai Védelmi Szabványok Információs Rendszere (továbbiakban EDSIS), amelynek célja a védelmi eszközök szélesebb körű szabványosításának könnyítése volt, a fejlesztendő, vagy lényeges módosításra szoruló eszköszabványok közzétételével.

2004. július 12-én hozták létre az Európai Védelmi Ügynökséget (EDA). Fő feladatai közé tartozik a védelmi kapacitások növelése, az európai fegyverkezési összefogás előlendítése és fejlesztése, az Európai Védelmi Technológiai és Ipari Bázis (EDTIB) erősítése, valamint a nemzetközileg is versenyképes Európai Védelmieszköz-piac (EDEM) létrehozása.

A közös európai védelmi politikai keret létrehozásáért tett erőfeszítések ellenére a védelmi kutatás 2006 óta jelentősen visszaesett. Ennek következményeképp több uniós politikai szervezet is kifejezte nemtetszését. A 2014-ben indult Horizont 2020, ami az innovációs unió megvalósításának egy pénzügyi eszköze. Legfőbb célja az európai globális versenyképesség biztosítása. A Horizont 2020-t mind az európai vezetők, mind az Európai Parlament képviselői szívéjeseen fogadták és támogatták, mivel a gazdasági növekedés és a munkahelyteremtés kiváló eszközének tekintették. 2014-től 2020-ig majdnem 80 milliárd eurós költségvetést kapott, így az EU eddigi legnagyobb kutatási és beruházási kampányának számít.⁴ A program egyik sikere, hogy szélesebb körben nyitotta meg a termékek előtt az uniós polgári kutatási és innovációs programot. E program egyik főbb megoldandó problémája Európa és polgárai szabadságának és biztonságának védelme és az ezt segítő kutatás segítése. Célja pedig a biztonsági iparág minden szereplőjének összekapcsolása.

Tekintettel a védelmi kutatások jelentőségére és arra, hogy mára továbbfejlődött az európai biztonság intézménye, a Bizottság 2016-ban javaslatot tett az Európai Védelmi Alap létrehozására. Emellett lépéseket tettek egy, a tagállamok közös védelmi érdekeit szolgáló hatékonyabb kiadási támogatásra, valamint az európai polgárok biztonságát biztosító és egy versenyképes és innovatív ipari alap létrehozására.

A védelmi iparral kapcsolatban az Európai Parlament különböző állásfoglalásokat fogadott el. Ilyen volt az Európai Fegyverkezési Ügynökség létrehozása és a védelem szabványosítása 2002. április 10-én. Ez az intézkedés később megismétlésre került a nemzetvédelmi közbeszerzésről is szóló zöld könyvvel kapcsolatos állásfoglalásban is, miszerint az európai biztonság- és védelempolitika fejlődéséhez elengedhetetlen az erős, hatékony és versenyképes

⁴ Horizon 2020

európai fegyveripar és a hatékony beszerzések folytatása.⁵ Ezzel egyidőben a Bizottság intézkedéseket tett afelé, hogy létrejöhessen egy a tagállamok között nyitottabb és átláthatóbb európai védelmieszköz-piac. Mindemellett a Parlament azt is sikerrel biztosította, hogy a „védelmi csomaggal” kapcsolatos bizonytalanságok és aggályok tükröződhessenek az irányelvek véglegesen elfogadott szövegében.

2012 novemberében a KBVP végrehajtásról szóló nyilatkozatban a Parlament kiemelte, hogy az európai védelmi ipar kapacitásainak, valamint az ipari és technológiai bázisának megszilárdulásához szükség van a tagállamokra, hogy mindnyájan, együtt és haladéktalanul kövessék a védelmi közbeszerzésekre vonatkozó 2009/81/EK irányelv útmutatását. Ezzel is megkönnyítve a piac szétaprózódása elleni küzdelmet és javítva a felszerelések interoperabilitását.

2013-ban a Parlament ismét kérte az ipari együttműködés fokozását, és kiemelte, hogy támogatni kell a KBVP-missziókat. Ez az európai kutatás és fejlesztés révén a Horizont 2020 programjának felhasználásával valósulhatott meg. Felkérte a tagállamokat, hogy javítsák a védelmi piacaik átláthatóságát, valamint fokozzák a nyitottságuk mértékét.

2015 májusában és 2016 áprilisában került elfogadásra az a két állásfoglalás, amelyben az Európai Parlament (továbbiakban Parlament) a legfontosabb európai érdekek jövőjén alapuló hatékony kül-, és biztonságpolitikát kért. Felszólította a tagállamokat, hogy a politikai célkitűzéseiket a közös érdekeket figyelembe véve határozzák meg, s javasolta a globális stratégiára épülő Európai Unió védelméről fehér könyv elfogadását. Emellett a Parlament támogatta egy erős KBVP kialakítását, és a tagállamok közötti védelmi együttműködés fokozását.

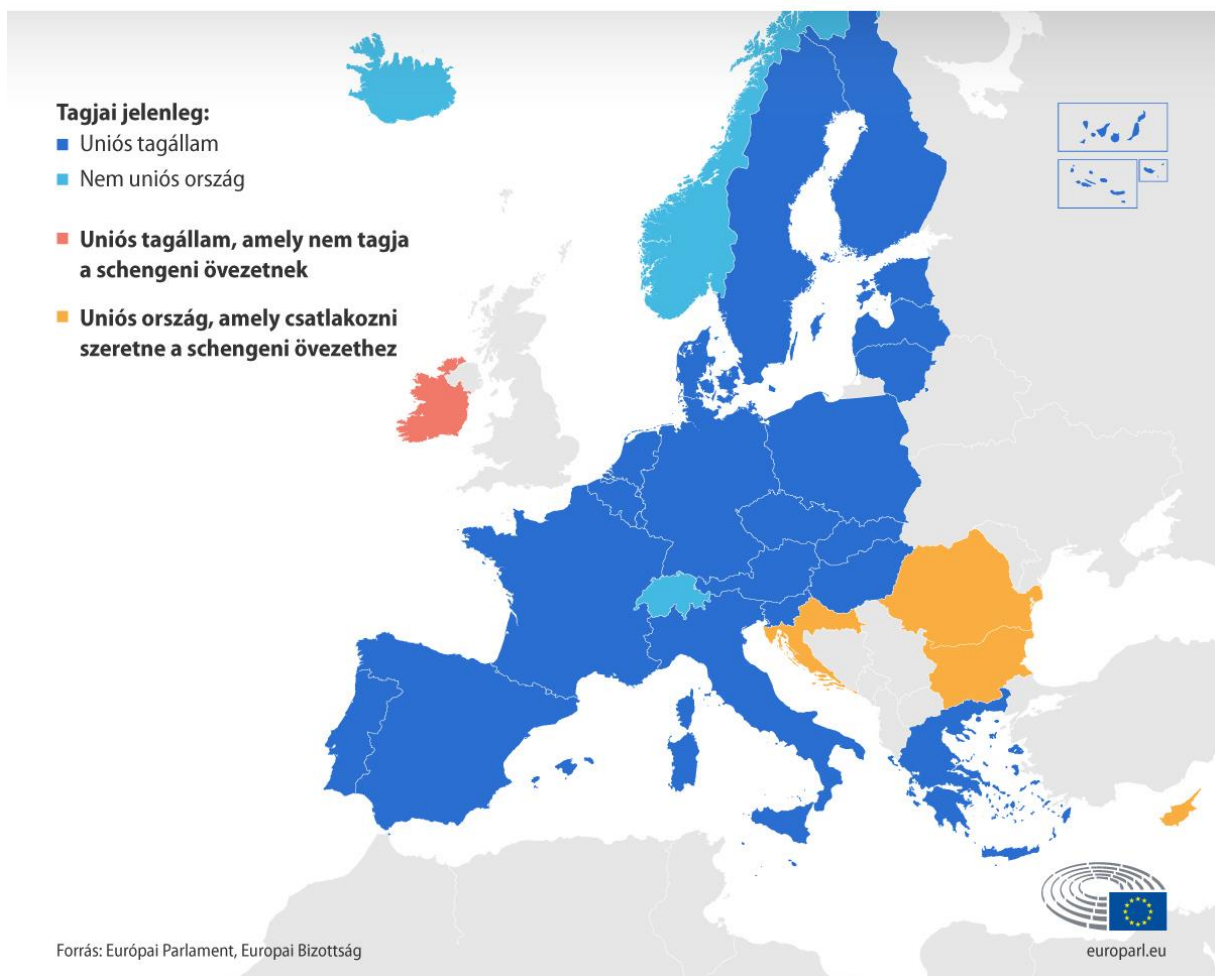
2016-ban a Parlament végleges állásfoglalást fogadott el az európai védelmi unióval kapcsolatban, s javaslatot tett annak mihamarabbi létrehozására.

⁵ Európai Parlament 2021.

Schengeni övezet védelme

1995-ben jött létre az európai integrációnak egyik legnagyobb szimbóluma, a schengeni övezet. A csatlakozott országok beleegyeztek, hogy vállalják a más schengeni országokkal közös határaikon az uniós polgárok szabad átjárását, a polgárokat megillető szabad mozgáshoz való joguk alapján. Ennek értelmében, határátlépésnél nincs szükség útlevele, megkönnyíti az EU-n belül mozgás lehetőségét.⁶

SCHENGENI ÖVEZET

7

A schengeni térségnek jelenleg 26 ország a tagja. Ebből 22 az Európai Uniónak is a tagja. Svájc, Liechtenstein, Izland és Norvégia csatlakoztak a földrajzi, kereskedelmi és/vagy gazdasági helyzetük miatt, de nem tagállamai az EU-nak. Ezzel ellentétben, hat uniós ország

⁶ Európai Parlament Hírek 2018.

⁷ A schengeni térség térképe 2020.

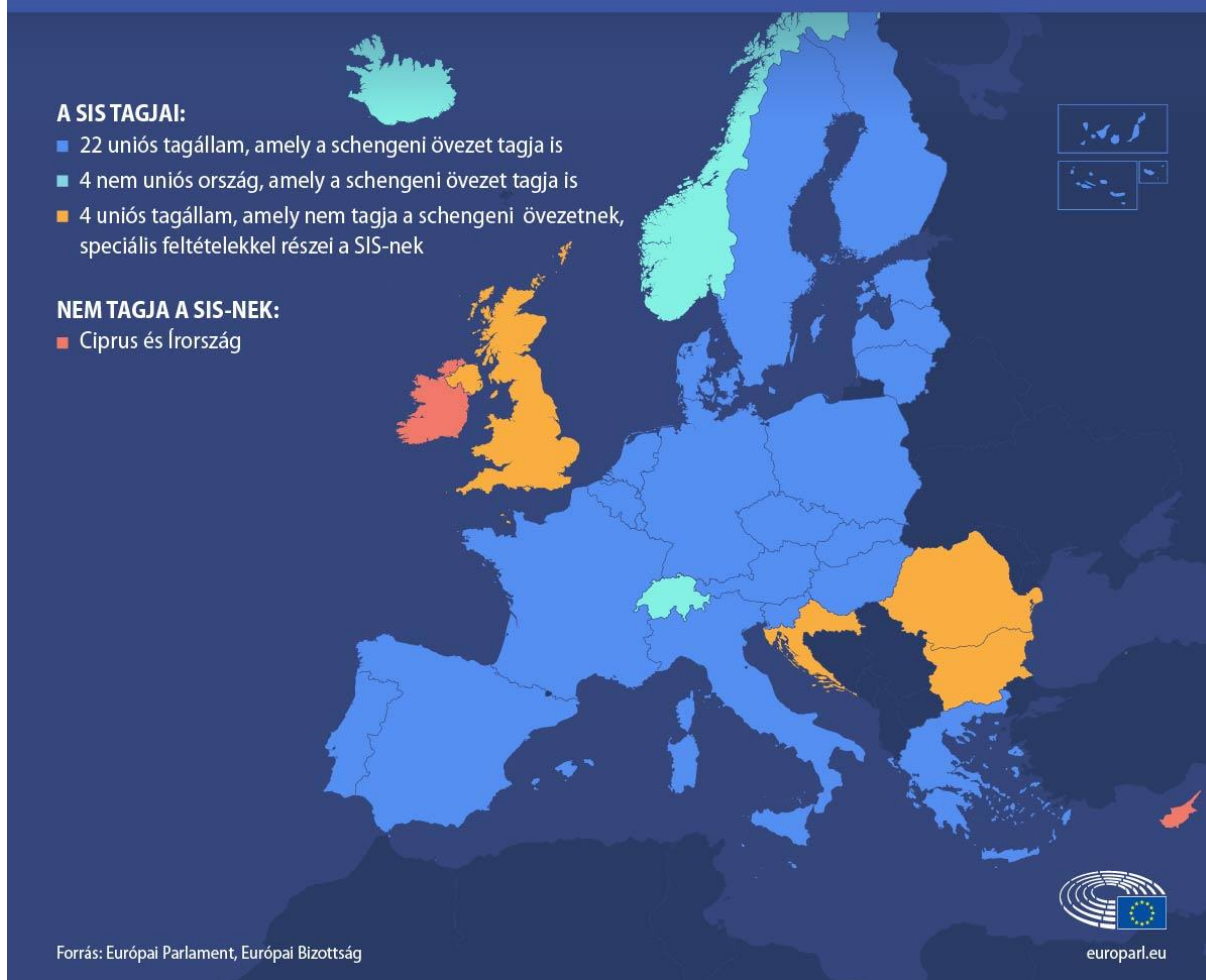
nem írta alá az egyezményt. Írország az Egyesült Királyságon belül külön tartott fent egy saját határellenőrzési megállapodást, s Nagy Britannia EU-ból való kiválása után még nem tisztázódott a helyzet. Bulgária, Horvátország, Románia és Ciprus viszont bejelentették igényüket, hogy készek meglépni a csatlakozási követelményeket.

Tagállamok felmérései szerint naponta (a járvány előtt) körülbelül 3,5 millió személy lépi át az EU valamelyik belső határát. Megállapodások alapján különböző jog kategóriákba lehet besorolni a határátlépőket, a diákokon és munkavállalókon át egészen a turistákig. Ezek a jogok biztosítják például, hogy egy EU polgár turistaként 3 hónapig tartózkodhasson személyigazolvány vagy útlevél birtokában háborítatlanul egy másik tagállam területén. Emellett lehetősége van arra, hogy munkát vállaljon és letelepedjen az általa választott országban. Továbbá minden tagállam állampolgárát megilleti a jog, hogy a schengeni övezeten belül, minden országban ugyanabban a bánásmódban részesüljön, amelyben az adott állam polgárai is. Az aláíró országoknak korlátlan tanulási lehetőséget kell biztosítaniuk a schengeni térség diákjainak, annak érdekében, hogy a fiatalok akadályok nélkül megismerkedhessenek az európai oktatási rendszer minden formájával.

Emellett a Schengeni Információs Rendszer (továbbiakban schengen information system (SIS)) is megerősítésre kerül, hogy azok számára, akik ki szeretnék használni a megegyezés adta lehetőségeket, minél magasabb fokú biztonságot tudjanak biztosítani.⁸

⁸ Európai Parlament Hírek 2018.

A SCHENGENI INFORMÁCIÓS RENDSZER TAGJAI (SIS)

9

Az elmúlt évek egyik legnagyobb biztonsági kihívása a 2015-ben kezdődő menekülthullám, és az azt követő migránsválság volt. Az EU külső határainak sokkal nagyobb terheléssel kellett szembenéznie, mint a 2015 előtti évtizedben. Ezzel a krízissel járó illegális migráció megállítása érdekében, a SIS rendszernek is fejlődnie kellett. Az információ kezelése és áramlása az egyik legfontosabb alap a hatékony védelmi stratégia felállításához. Valamint új riasztási kategóriákra is szüksége volt a schengeni országoknak a harmadik országba visszatérő

⁹ A schengeni információs rendszer országai 2018.

személyek felügyeletéért. E tekintetben 2016 márciusában elfogadták a Schengeni Határ-ellenőrzési kódex felülvizsgálatát a külső határokon a vonatkozó adatbázisokkal szembeni ellenőrzések megerősítése tekintetében. A rendelet arra kötelezi a tagállamokat, hogy rendszeres ellenőrzéseket végezzenek minden olyan személyre vonatkozóan, beleértve azokat a személyeket is, akik az EU jogszabályai szerint a szabad mozgáshoz való jogot élvezik, amikor átlépik az EU külső határát. A Frontex Európai Határ-és Partvédelmi ügynökséggé történő átalakítását 2016 októberében véglegesítették. Az ügynökség feladatkörét tovább bővítették 2019-ben: felügyeli az EU külső határait, végrehajtja az illegális bevándorlók kitzasztását, együtt dolgozik az EU-val határos harmadik országokkal a hatékony határvédelem megvalósításáért, valamint közreműködik az EU tagállamainak hatóságaival, hogy feltérképezhessék és nyomon követhessék a lehetséges veszélyforrásokat, ezzel is harcolva az európai polgárok biztonságáért.¹⁰

Jeroen Lenaers, az Európai Néppárt egyik holland képviselője azt mondta, hogy: „A tagállamok jelenleg nem adnak át egymásnak információt arról, hogy egy harmadik országbeli személy kapott-e kiutasítási határozatot, vagy sem. Az információhiány miatt így egy harmadik országbeli személy a határozat birtokában is könnyen elkerülheti a kiutasítást, ha átmegy egy másik tagállamba”¹¹

A schengeni szabályok működését erősen befolyásolta az EU-t célzó migrációs válság súlyosbodása és a terrorcselekmények számának meredek emelkedése. Ennek eredménye volt, hogy a tagállamok többsége újból bevezette a határellenőrzést. Ezt 2018-ban az Európai Parlament bírálta, mivel az EP-képviselők szorgalmazták, hogy a határellenőrzés visszaállítását csak végső eszközként lehessen bevetni.

Ennek megvalósulását lehetett látni 2020 első felében, amikor a koronavírus fertőzések európai száma elérte azt az értéket, ahol a polgárok biztonságának érdekében le kellett zárni az országhatárokat.

A jelenleg is érvényben lévő schengeni szabályok szerint, a tagállamok ideiglenesen újra bevezethetik a belső határellenőrzéseket, ha a biztonságot, vagy a közrendet komoly fenyegetés veszélyezteti. Ennek azonban feltétele, hogy mind az Európai Bizottságot, mind az Európai Parlamentet figyelmeztetni kell.

2020. május 13-án a bizottság közleményében azt javasolta, hogy az utazások ismételt engedélyezését a tagállamoknak hangolják össze az Európai Járványmegelőzési és Járványvédelmi Központ javaslatait figyelembe véve. Ez meg is történt, mivel június 5-én a

¹⁰ EU pilociés – Delivering for citizens 7-8 (2019)

¹¹ Európai Parlament Hírek 2018.

legtöbb tagállam bejelentette, hogy június 15-től megszüntetik a belső határokat érintő korlátozásokat, feloldják az utazást korlátozó határozatokat. Hónap végére az aláírók maradéka is csatlakozott hozzájuk.

A járvány kitörése után az Európai Bizottság javaslatot tett, amiben felkérték az EU-s tagállamokat, hogy engedélyezzék az általuk kritikusnak nyilvánított ágazatok dolgozóink szabad határátlépését. Emellett biztosítsák az alapvető áruk és szolgáltatások rendezett szállítását az EU-n belül. Az intézkedés egyik legnagyobb érdeme, hogy segített több mint 200.000 külföldön ragadt állampolgárának épségben hazajutni.

Azóta több hullámon is átesett mind az EU, mind a schengeni országok, de az átoltottság stabil előre haladásával a belső határok lezárása és ellenőrzése már nem kell, hogy sokáig tartson. Így nagy esélyünk van visszatérni az eredeti célok megvalósításához, még azelőtt, hogy komoly károkat szenvedne a tagállamok társadalma és gazdasága.¹²

¹² Európai Parlament 2018.

A terrorizmus elleni küzdelem

„A Tanács 2021. március 16-án rendeletet fogadott el az online terrorista tartalom terjesztésével szembeni fellépésről.

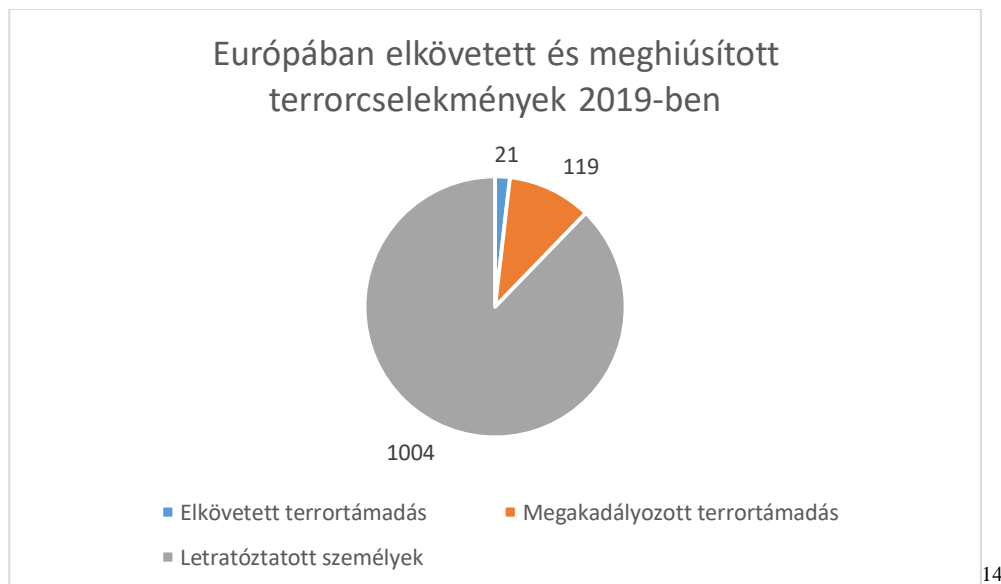
A tagállami illetékes hatóságok hatáskört kapnak ahhoz, hogy eltávolítási végzéseket bocsássanak ki a szolgáltatók részére, előírva számukra a terrorista tartalom eltávolítását vagy az összes tagállamban való hozzáférhetetlenné tételét. Az internetes platformoknak ezt követően egy órán belül el kell távolítaniuk vagy hozzáférhetetlenné kell tenniük az ilyen tartalmakat.

A szabályok az Unióban szolgáltatásokat kínáló összes szolgáltatóra vonatkoznak majd, függetlenül attól, hogy rendelkeznek-e székhellyel a tagállamok valamelyikében vagy sem.

Az alapvető jogok teljes körű tiszteletben tartása érdekében a jogszabály egyértelműen meghatározza saját hatályát és egységesen meghatározza a terrorista tartalom fogalmát. A jogszabály panasztételi mechanizmusokról is rendelkezik, amelyek hatékony jogorvoslati lehetőséget kínálnak mind a szolgáltatók, mind pedig azon felhasználók számára, akiknek a tartalmát eltávolították.

Az új szabályokat 2022-től kell majd alkalmazni.”¹³

A terrorizmus fenyegetést jelent az európai polgárok jogaira, szabadságára és biztonságára, valamint a demokratikus társadalmak alapértékeire. Így a terrorizmus elleni védelem prioritást élvez az EU tagállamaitól és a közvetlen nemzetközi partnerektől.

Forrás: Saját szerkesztés a consilium 2021. és a Európai Parlament Hírek 2021 alapján

¹³ Európai Tanács 2021.

¹⁴ Európában elkövetett és megghiúsított terrorcselekmények 2019-ben. 2019.

Az Európai Tanács által megfogalmazott irányelv segít minden tagállamnak azonosítani azokat a személyeket, akik terrorfenyegetést jelenthetnek. Az irányelvben felsorolt bűncselekményeket minden EU-s nemzetnek terrorcselekménynek kell nyilvánítania és az elkövetőket ennek megfelelően kezelnie.

A listán szereplő bűncselekmények specifikusak, de széles körben alkalmazhatók, ezzel is segítve a hatóságok munkáját:

- A lakosság súlyos megfélemlítése
- Egy ország kormányának, vagy egy nemzetközi szervezet vezetőségének kényszerítése olyan cselekedetekre, amik szembe mennek az általuk képviselt érdekekkel
- Egy ország, vagy egy nemzetközi szervezet súlyos destabilizálása politikailag, gazdaságilag vagy társadalmilag¹⁵

A 2015 óta jelentősen fokozódó terrortámadások után az Európai Unió több a terrorizmus elleni küzdelmet támogató intézkedést is elfogadott. Így az EU a tagállamai támogatásával hozzájárulhat a polgárok védelméhez. Igaz, a bűnüldözés minden állam saját felelőssége, a közelmúltban megemelkedett esetek következményeképp rávilágítottak arra, hogy az Unió biztonsága közös érdek.

Az Információcsere bővítésével könnyedén létrejött az EU-s tagállamok bűnüldöző, igazságügyi és hírszerzési szervei között a szervezett bűnözés elleni fellépéshez és a külföldön tartózkodó terrorista szervezetek tagjainak nyomon követéséhez szükséges kommunikáció. Az új interoperabilitás 2023-ra éri el a végső stádiumát, amikor hivatalosan is elérhetővé válik minden bűnüldöző szerv számára. Új, egységes felhasználói felület segítségével könnyíti meg a gyanúsítottak azonosítását a biometrikus technológia legújabb eszközein keresztül.¹⁶

A folyamatos technológiai fejlődésnek köszönhető, hogy a terrorelhárítás egyre hatékonyabb és könnyebb. Sok rendszer használja az internetet, hogy adatokat tároljon és továbbítsa a lehetséges gyanúsítottokról. Azonban az internet tulajdonságaiból adódik az is, hogy egyszerre könnyíti meg a védekezést és a támadások megszervezését. Az online kommunikáció fejlődése jelentősen megkönnyítette a terroristák nemzetközi kommunikációját. Sokkal könnyebbé vált a szélsőséges propagandák és üzenetek terjesztése, a toborzás, a terrorcselekményre való felkészülés és a parancsok továbbítása. Valamint megjelentek az olyan tartalmak, amik távoli országokból is segítik a merénylőket abban, hogy elsajátíthassák a robbanóanyagok készítéséhez szükséges ismereteket, hogy hogyan hajthatnak végre egyszemélyes terrorcselekményeket és hogyan közvetíthetik azokat népszerűsítés céljából. Szerencsére a

¹⁵ EUR-Lex 2018.

¹⁶ consilium 2021.

tagállamok együttműködésével, ha nem is állítható meg teljesen, de jelentősen lassítható az interneten megjelenő radikális üzenetek terjedése. Az ilyen helyzetekre lett kidolgozva az a forgatókönyv, ami segít a weboldalaknak kezelni a problémát.

A sikeres működéshez uniós szinten harmonizált szabályokra van szükség, hogy a nemzetek egységesen tudjanak fellépni a kártékony tartalmak ellen. Ehhez szükség van arra, hogy az EU minden tagállamában ugyanaz a szöveg, kép, hanganyag vagy videó számítson online terrorista tartalomnak, amiket a következő célokkal hoztak létre:

- az emberek terrorcselekményekre való felbujtása
- útmutató, hogy hogyan lehet a cselekedetet végrehajtani
- a szélsőséges terrorszervezethez való csatlakozás ösztönzése

Ahhoz, hogy az új forgatókönyv útmutatásait megfelelően lehessen alkalmazni, az EU minden tagállamának nemzeti hatóságokat kell kijelölnie, akik folyamatosan figyelik az online teret és kezelik a bejelentéseket. Ha egy weboldalon terrorista tartalom kategóriába illő tartalmat észlelnek, a kijelölt hatósági szervnek el kell rendelnie a kártékony poszt eltávolítását, amire a weboldalnak pontosan egy órája van. Ha ez nem történik meg, az ügyvel foglalkozó szerv büntetést szabhat ki a szolgáltatóra, ami az árbevételének akár négy százalékáig is terjedhet.¹⁷

Az online tér fejlődésével tovább szélesedik a terrorszervezetek eszköztára. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a továbbiakban csak a kibertérben lehet terrorcselekményekre számítani.

A védelem fokozása érdekében a Tanács 2017-ben új szabályokat fogadott el a fegyverek megszerzésének és tartásának ellenőrzéséről, megszüntetve ezzel azt a jogi kiskaput, amely a terroristák számára lehetővé tette az éles használatra visszaalakított fegyverek használatát. Az új szabályozással a hatástalanított tűzfegyvereket a fegyverek bekategorizálásához használt szabályrendszerben, a „C”, azaz a bejelentéshez kötött lőfegyverek csoportjába kell sorolni. További szigorításon estek át a legveszélyesebb félautomata tűzfegyverek. Az ilyen típusú fegyverek a továbbiakban „A” besorolást kapnak, vagy a polgári használatuk teljes egészében be van tiltva. Ide tartoznak a húsznál több töltény befogadására alkalmas rövid félautomata lőfegyverek, valamint a tíznél több töltény befogadására alkalmas hosszú félautomata lőfegyverek. Betiltásra kerültek a könnyű elrejtetőséget segítő összecukható, vagy teleszkópos válltámaszok is.¹⁸

Nem elég megnehezíteni, hogy a terroristák hozzájuthassanak a merényletekhez szükséges eszközökhöz, a gyanúsítottakat nyilvántartásba kell venni, hogy meg lehessen akadályozni a merényleteket. Az egyes országok hatóságainak nehéz és körülményes lehet a bűnözőkkel

¹⁷ consilium 2021.

¹⁸ consilium 2018.

kapcsolatos adatok megszerzése. Különösen, ha az adatokat külföldön tárolják. Az EU tagállamok védelmének fokozásáért az Európai Tanács és a Bizottság 2018 áprilisában új szabályokat javasoltak az EU-n belül az elektronikus bizonyítékok kezelésével és megosztásával kapcsolatban. Elektronikus bizonyítéknak számítanak a nyomozást és a hatóságok munkáját segítő adatok és információk, amik eredeti formájukban elektronikusan léteznek.

Az ilyen bizonyítékok elérését gyorsítja a Bizottság által javasolt szabályrendszer, ami segíti az EU tagállamokat, hogy közvetlen hozzáférést kérhessenek egymás bizonyítéktárához anélkül, hogy be kéne vonniuk egy másik ország hatóságait.¹⁹

Az emberek biztonsága érdekében fontos, hogy az EU hasonló intézkedésekről állapodjon meg az unió kívüli országokkal is. 2015-ben az Európai Tanács arra a döntésre jutott, hogy fokoznia kell külső tevékenységeit a terrorizmus elleni küzdelem érdekében. A terrorizmus visszaszorítása közös érdek, így nem csak az EU-nak és tagállamainak, de a nemzetközi partnereknek is bele kell fektetniük az erőforrásaikat. A stabil külső kapcsolatok fenntartása érdekében az EU-nak fontos érdeke, hogy:

- elmélyítse a kulcsfontosságú partnerekkel folytatott együttműködést
- a kapacitásépítés támogatását célzó új projektek indítson el
- fokozza a radikalizálódás és az erőszakos szélsőségesség elleni erőfeszítéseket^{20 21}

Ezeket főleg a mediterrán térségben, Észak-Afrikában, a Közel-Keleten, a Száhel-övezetben és az Öböl-menti országokban fontos meglépni.²²

A francia, német és osztrák támadásokat követően 2020 novemberében megállapodás született arról, hogy a terrorizmus elleni küzdelem további fokozására van szükség, a demokrácia, igazságosság és szólásszabadság tiszteletben tartásának figyelembevételével.

¹⁹ consilium 2020.

²⁰ EEAS10 2016.

²¹ consilium 2021.

²² Ua.

Kiberbiztonság

A digitalizáció új lehetőségeket kínál és jelentős segítséget nyújthat az EU előtt álló kihívásokra, mint például a Covid19-válság. Azt viszont nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy ezzel a társadalom és a gazdaság is kiberfenyegetettségnek van kitéve. Egyre gyakoribbá és kifinomultabbá válnak a kibertámadások és az internetes térben elkövetett bűncselekmények, és ez a jövőben csak erősödni fog, mivel a számítások szerint 2024-re világszerte 22,3 milliárd készülék fog kapcsolódni az internethez,²³ ami újabb lehetőségeket teremt a bűnözőknek. Ezen a viszonylag új problémán sokat segíthet egy nyílt, mégis biztonságos kibertér kiépítése, hogy az emberek jobban bízhatnak digitális eszközeikben és szolgáltatásaiban.

2020 októberében a Tanács rendkívüli ülésén az EU vezetősége rámutatott arra, hogy javítani kell a kiberfenyegetettségekkel szembeni védelmet. Mára ugyanis elengedhetetlenné vált az ilyen intézkedések meglépe, ha a biztonságos kommunikációs lehetőségek létrehozása a cél, vagy a tagállamok nemzetközi adatokhoz való hozzáféréseinek megkönnyítése, bűnüldözési célból.²⁴

A Bizottság és az Európai Külügyi Szolgálat (továbbiakban EKSZ) új kiberbiztonsági stratégiát terjesztett elő. A célja az volt, hogy megszilárdítsa az EU kiberfenyegetettségekkel szembeni ellenállását, és biztosítsa, hogy valamennyi polgár és vállalkozás számára elérhető legyen minden biztonságos és megbízható digitális eszköz és szolgáltatás és ezek előnyei.

A Tanács 2021. március 22-én elfogadta a kiberbiztonsági stratégiával kapcsolatos javaslatokat, amelyek hangsúlyozták a kiberbiztonság fontosságát, egy zöld, digitális és ellenálló Európa kiépítésében.²⁵ Meghatározásra került, hogy a stratégiai autonómia létrejötte mellett, meg kell őrizni a nyitott gazdaságot is. Ezért kell megerősíteni az EU autonóm döntéshozatali képességét a kiberbiztonsági területeken is, hogy az EU megtarthassa digitális vezető szerepét és stratégiai kapacitásait a nemzetközi téren.

Az uniós kiberbiztonsági jogszabály 2019 júniusában lépett hatályba, és a következőket vezette be:

- az EU egészére kiterjedő tanúsítási rendszer
- új és erősebb megbízatás az Európai Unió Kiberbiztonsági Ügynökség számára²⁶

Ez alapvető szerepet játszik az információs és kommunikációs technológia (továbbiakban IKT) -termékek, -szolgáltatások, -folyamatok magasabb szintű biztosításában, mivel a tagállamok

²³ consilium 2021.

²⁴ consilium 2021.

²⁵ consilium 2021.

²⁶ consilium 2021.

jelenleg különböző biztonsági tanúsítási rendszereket alkalmaznak, s ez könnyen vezethet a piac széttöredezettségéhez és a szabályozási kísérletek akadályozásához.

A kiberbiztonsági jogszabály az EU egészére kiterjedő egységes tanúsítási keretet hozott létre, amely:

- növelni fogja a bizalmat
- fokozni fogja a kiberbiztonsági piac növekedését
- Unió-szerte meg fogja könnyíteni a kereskedelmet
- átfogó szabályrendszert, technikai követelményeket, szabványokat és eljárásokat fog biztosítani.²⁷

Az új jogszabályok kezelése és implementálása a feladata az Európai Unió Kiberbiztonsági Ügynökségnek (továbbiakban ENISA), ami az azt megelőző Európai Unió Hálózat- és Információbiztonsági Ügynökség alapjaira épült, de elődjével ellentétben folyamatos megbízatással meghatározó szerepet tölt be, így az ügynökség segítséget nyújthat a tagállamoknak, uniós intézményeknek és egyéb feleknek a kibertámadásokkal szemben.

Az ENISA által javasolt első olyan Unió-szerte alkalmazott intézkedés volt a hálózati és információs rendszerek biztonságáról szóló irányelv, aminek célja a tagállamok közötti kapcsolatok elmélyítése a kiberbiztonságban. Ez az irányelv határozta meg az alapvető szolgáltatásokat nyújtó gazdasági szereplők és a digitális szolgáltatók biztonsági kötelezettségeit.

Az Európai Bizottság 2020 decemberében javaslatot tett a 2016-os irányelv helyébe lépő módosított kiberbiztonsági irányelvre (NIS 2 irányelv). Az új javaslat a változó fenyegetettség helyzetet tükrözi, és figyelembe veszi társadalmunk digitális átalakulását, amelyet a Covid19-válság felgyorsított.

Az új szabályok:

- szigorítani fogják a vállalkozások biztonsági kötelezettségeit
- fokozzák az ellátási láncok biztonságát
- szigorúbb felügyeleti intézkedéseket fognak bevezetni a nemzeti hatóságok számára
- tovább fokozzák majd az információmegosztást és az együttműködést²⁸

Az intézkedések nagyban hozzájárulnak a kiberbűnözés elleni harchoz, hiszen a modern bűnözés több formában is megnyilvánulhat, mivel számos közönséges bűncselekmény a kibertérben is elkövethető.

A bűnözők például:

²⁷ European Commission 2021.

²⁸ European Commission 2021.

- rosszindulatú szoftver használatával átvehetik az irányítást személyi eszközök felett
- online csalás elkövetése céljából ellophatnak vagy megsérthetnek személyes adatokat és szellemi tulajdont
- illegális tartalmakat terjeszthetnek az interneten és a közösségi oldalakon
- a „darkneten” keresztül tiltott árukkal kereskedhetnek és elektronikus betörési (hacking) szolgáltatásokat nyújthatnak
- a kiberbűnözés bizonyos formái – például a gyermekek online szexuális kizsákmányolása – súlyos károkat okoznak az áldozatoknak.²⁹

Az ilyen esetekre jött létre az Európól belül a Kiberbűnözés Elleni Európai Központ, amely a tagállamoknak segít a kibertérben elkövetett bűncselekmények felderítésében és a nyomozásban.

Emellett az Európai Multidiszciplináris Platform a Bűnügyi Fenyegedettségek Ellen (továbbiakban EMPACT) is megalapult, amely egy, a tagállamok által felügyelt biztonsági kezdeményezés, amely a nemzetközi szervezett bűnözéssel kapcsolatos esetek prioritizálásával, az általuk jelentett fenyegetettség felmérésével és a probléma megszüntetésével foglalkozik.

Az EMPACT által készített cselekvési terv célja az információs rendszereket célzó támadások és az a mögött álló bűnözői tevékenységek megállítása és felszámolása.

Az EU biztonságát egyik legjobban fenyegető próbálkozás a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökre irányuló csalási és hamisítási kísérletek, amik jelentős bevételt biztosítanak a szervezett bűnözésnek. Az ilyen csalások azonban a fogyasztó által a digitális technológiákba vetett hite is sérül, ezzel is károsítva a piacot.

Az EU 2019 áprilisában új szabályokat hozott a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel való visszaélések felszámolására, amely szabályokat a tagállamoknak 2021-ben kell végrehajtaniuk.³⁰ A bűncselekmények elkövetése során az elkövetők a saját cselekedetük fedezése céljából könnyedén kihasználják a modern technológia lehetőségeit. A hatóságok ezért egyre hatékonyabban támaszkodnak az e-mailek és egyéb szöveges üzenetek által nyújtott bizonyítékokra. Ennek könnyítését kívánja támogatni az EU olyan intézkedésekkel, amik segítik az ilyen bizonyítékok nemzetközi elérhetőségét. Törekvések történtek afelé, hogy egy olyan felület jöhessen létre, ahol egyrészt adott az egyensúly a titkosítási technológia folyamatos használatának erősítéséhez, másrészt garantálni tudják, hogy a hatóságok és a bűnüldöző szervek ugyanolyan feltételek szerint folytathassák működésüket az offline és az online téren egyaránt.

²⁹ consilium 2021.

³⁰ consilium 2019.

Egy új jogszabálykeret lehetővé teszi, hogy az EU célzott szankciókat vezessen be az olyan tagállamokat célzó kibertámadások megelőzésére vagy azok reagálására, amelyek külső fenyegetést jelenthetnek.

Ezen új szankciós rendszer hatálya alá olyan kibertámadások tartoznak, amelyek jelentős hatást gyakorolnak és:

- amelyek az Unión kívülről erednek, vagy amelyeket az Unión kívül követnek el, vagy
- amelyek az Unión kívüli infrastruktúrát alkalmaznak, vagy
- amelyeket az Unión kívül letelepedett vagy tevékenységüket az Unión kívül végző személyek vagy szervezetek követnek el, vagy
- amelyeket a tevékenységüket az Unión kívül végző személyek vagy szervezetek támogatásával követnek el.³¹

Kibertámadások miatt első alkalommal 2020. július 30-án került sor szankciók kiszabására.³²

Napjainkra a kibertér elérte azt a kritikus fejlettségi szintet, hogy hivatalosan nevezik az ötödik hadszíntérnek, és katonailag éppen olyan fontos, mint a szárazföld, a tenger, a levegő és a világűr. Ide tartozik minden, az információs és távközlési hálózatoktól kezdve, az infrastruktúrákon és az ezeken tárolt információkon át, egészen a számítógépes rendszerekig és az ezekben található processzorokig és vezérlőkig. Ezeknek a védelméről az Európai Unió Kiberbiztonsági Ügynökség és az Europol gondoskodik, az Európai Védelmi Ügynökség (továbbiakban EDA) felügyeletével. Az EDA segíti a tagállamok kibervédelemre is bevethető katonai személyzet kiképzését, és biztosítja a proaktív és reaktív kibervédelmi technológiát.

A 2020 decemberében a Bizottság és az EKSZ által elfogadott uniós kiberbiztonsági stratégia a következőket fogja megerősíteni:

- a kibervédelem koordinálása
- az együttműködés és a kibervédelmi képességek kiépítése³³

Szintén fenyegetésnek vannak kitéve az elektronikus eszközök, mivel az elmúlt években jelentősen növekedett az internetre csatlakozott elektronikai cikkek és ipari eszközök száma, s ezzel együtt nőtt a magánéletet, az információ-, és kiberbiztonságot fenyegető kockázat. Prioritássá vált a kérdés kezelése, amellet, hogy az EU IoT-ágazata a lehető legjobban védve legyen, de képes legyen globálisan is versenyképessé válni.

Emellet, kijelentették, hogy az új 5G-hálózatokra is kiemelt figyelmet fordítanak, mivel jelentőségük nem csak a kommunikációban emelkedett meg, de az olyan kritikus ágazatokban

³¹ consilium 2020.

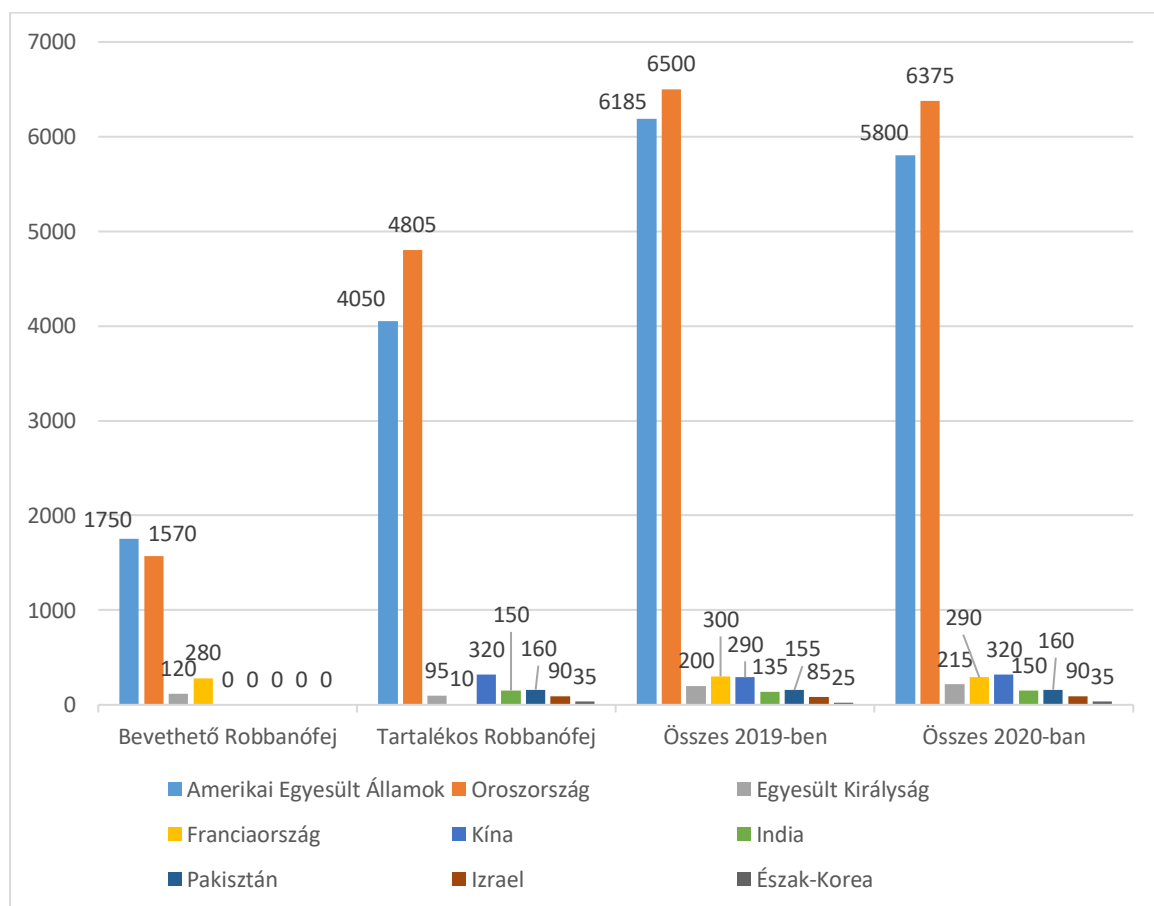
³² consilium 2021.

³³ Ua.

is, mint az energiaszektor, közlekedés, a banki szolgáltatások és az egészségügy. Ezért igen fontos, hogy az ilyen hálózatok is rendelkezzenek megfelelő ellenállással és védelemmel.

Atomfegyverekkel kapcsolatos intézkedések

1945. augusztus 6-án az Egyesült Államok a világon először sikeresen vetett be atombombát a Japánban található Hirosima városa ellen. Ezzel a fegyverkezésnek egy új, eddig sosem látott formája mutatkozott meg. Ezt követően, miután megszerezte az atomtitkot, a Szovjetunió is elkezdte az atomprogramja fejlesztését. A második világháborút egyenesen követte a hidegháború ami, a keleti kommunista és a nyugati kapitalista, kétpólusú világrend legfőbb viszállya volt. Mára az atomfegyverrel rendelkező országok száma jelentősen megnőtt. Kezdetben még csak az Egyesült Államok rendelkezett ilyen fegyverrel, de a történelem folyamán sorra zárkózott fel Oroszország, az Egyesült Királyság, Franciaország, Kína, India, Pakisztán, Izrael és Észak-Korea. Mivel a nukleáris tömegpusztító fegyverrel rendelkező országok közül nem mind egymás szövetségese, a többpólusú világrendben beállt egy a nemzetközi konfliktusokat erősen szabályozó egyensúly.

34

Forrás: Saját szerkesztés SIPRI Yearbook 2020 alapján

³⁴ A világ atomhatalmainak felsorakoztatása fegyvertárak mérete szerint. 2020

A diagram tökéletesen megmutatja, hogy ugyan több ország is rendelkezik nukleáris arzenállal, az arányok koránt sem kiegyensúlyozottak. Erősen az Egyesült Államok és Oroszország felé mutat a mérleg, mivel ők ketten voltak a hidegháború katonailag legjobban fejlődő nemzetei. Fontos információ, hogy Észak-Korea adatai, az ország zárkózottsága miatt eltérhetnek a valóságtól. Habár az országot irányító rezsim tett kijelentéseket azzal kapcsolatban, hogy rakétái képesek átrepülni a Csende-óceánt és elérni az Egyesült Államok nyugati partvidékét, tényleges bizonyítékot egy esetben sem szolgáltatottak.

Az Atomszorompó egyezmény 1968. július 1-jén jött létre azzal a céllal, hogy a már atomfegyverrel rendelkező felek megállapodjanak egymással, hogy korlátozzák a nukleáris tömegpusztító fegyverek terjedését és gyártását. Beleegyeztek, hogy nem segítik azokat a nemzeteket atomfegyverhez, vagy az atomtítok megszerzéséhez, akik akkor még nem rendelkeztek önálló arzenállal. Valamint ezek az országok megengedik, hogy az ENSZ Nemzetközi Atomenergia Ügynökségének, hogy ellenőrizhesse nukleáris berendezéseiket. Az aláírók megvitatják és kicserélik egymással az atomenergia békés felhasználásával kapcsolatos kísérleteik eredményeit. Beleegyeztek, hogy segítik az atomfegyverek leszerelésének folyamatát, azonban az ezt felügyelő intézmény nem érte el célját és nem csökkentette a már meglévő robbanófejek számát, nem állította meg az újabb töltetek gyártását és a törvénytelen atombomba kísérleteket vizsgáló bizottságot sem állította fel. Mire az egyezmény 1970 márciusában hatályba lépett, több ország is rendelkezett ilyen fegyverzettel. Az ENSZ Biztonsági Tanácsának állandó tagjai, Nagy Britannia, Kína, Franciaország, az USA és az akkori Szovjetunió mellett 187 ország, azaz majdnem a világ összes állama aláírta, Kuba és az atomfegyverrel rendelkező India, Pakisztán és Izrael kivételével.³⁵

A 2017-ben, New Yorkban tartott, az atomfegyverek teljes betiltásáról szóló nemzetközi konferencián azonban 127 ország vállalt részvételt az első olyan egyezményben, ahol az aláírók elkötelezik magukat a nukleáris fegyverek kifejlesztését, tesztelését, előállítását, beszerzését, birtoklását és használatát célzó programok tilalma mellett. Ezt az egyezményt azonban nem írta alá egyik atomhatalom sem. Ehelyett ezek a nemzetek inkább az 1968-as atomszorompó-szerződés szigorítását támogatnák.³⁶

Az aláírók kinyilatkozták, hogy a továbbiakban sem fognak atomfegyverekkel kísérletezni, nem fogják azokat előállítani vagy területükön tárolni. Nem fogják engedélyezni az ebbe a kategóriába eső fegyverek áthaladását az országuk területén és az ilyen tevékenységekhez való segítség nyújtását is megtagadják. Abban az esetben, ha atomfegyverrel rendelkező ország

³⁵ SZIE 2003.

³⁶ Infostart 2021.

csatlakozik a megállapodáshoz, akkor egy megadott határidőn belül teljesen és ellenőrizhetően meg kell szüntetnie a teljes atomprogramját és meg kell semmisítenie a már meglévő robbanótölteteket.

Maga az egyezmény sikeresnek bizonyult, mivel hivatalosan egyik aláíró ország sem szerezte meg az atomtítkot. Az EU-nak azonban továbbra is intenzíven foglalkoznia kellett az atomfegyvereket is érintő témákkal, miután 2020. január 31-én, Nagy-Britannia kilépett az Európai Unióból, így a szövetséget elhagyta az egyik legnagyobb befizetője. Európa egyik legnagyobb létszámú hadserege így már csupán a NATO-n keresztül maradt szövetségese az EU-nak. A kilépés egyik következménye, hogy mára Franciaország az egyetlen tagállam, ami atomhatalom is. A globális skálán viszont a francia atomprogram nem számít kiemelkedőnek. Boris Johnson, brit miniszterelnök, 2021. március 16-án elmondó beszédében, a szigetország egy új korszakáról beszélt. Már a Brexit során is kérdés volt Nagy-Britannia biztonságstratégiája, katonai taktikája és a szövetségeseit illető fontossági sorrend átrendeződése.

Főleg három lehetséges irány fogalmazódott meg:

- „Nagy-Britannia megtartja a szoros politikai és gazdasági kapcsolatait az EU-val, hogy a lehető legcsekélyebbre mérsékelje a brexit negatív hatásait,
- vagy visszatérnek az Egyesült Államokkal a második világháború idején kezdett szoros szövetséghez, ami részben a NATO megalapításához is vezetett, és ami Irak 2003-as lerohanásában csúcsondott ki,
- vagy harmadik lehetőségként az EU-ból kiszakadva egyfajta globális mediátor szerepébe válnak, kellő távolságot tartva minden féltől, így kihasználva az erős, globális kapcsolatokkal rendelkező, nagyhatalmú ország szerepét.”³⁷

Az atomprogrammal kapcsolatos döntéshozatal főleg a koronavírus-járvány miatt csúszott, de a brit miniszterelnök beszédében határozottan kijelentette, hogy a felsoroltak közül, a második fog érvényesülni. Vagyis Nagy-Britannia ismét az Egyesült Államokat fogja legfőbb szövetségeseinek tartani és a NATO tagságának befolyását is hozzá fogja igazítani. Ennek egyik következménye, hogy az atomarzenáljának hidegháború óta tartó folyamatos leépítése véget ér. Ismét fegyverkezési tendencia tapasztalható, ugyanis a tervek szerint a korábbi 180-ról 240-re lesz növelve a bevetésre kész atomtöltetek száma.³⁸ Emellett cél a brit hadsereg aktív állományának csökkentése 76 500 főről 72 300 főre, 2024 végére. Határozat született azzal a kérdéssel kapcsolatban is, miszerint olyan országgal szemben is be lehet vetni atomfegyvert,

³⁷ telex 2021.

³⁸ THE WALL STREET JOURNAL 2021.

amely nem ugyanolyan fegyvernemmel hajtott végre támadást. Ha egy, az atomtitokkal nem rendelkező ország hajt végre súlyos kibertámadást, amely esetleg leállítaná Nagy-Britannia teljes áramellátását, abban az esetben is lehetséges opció lenne az atomtámadás. Lehet, hogy elsöre elég súlyos állításnak tűnik, de megoldást nyújthat az olyan kérdésekre, mint például, hogy meddig terjed a NATO hatásköre, ha egy szövetséges országot kibertámadás ér. Az igaz, hogy ezzel csak gyarapodna az indokok listája, amik miatt be lehet vetni az atomfegyvereket, de már így is számos alkalma lett volna az atomhatalmak vezetőinek, hogy használhassák az atomarzenáljukat. Ha viszont a nemzetközi téren is elterjed, hogy egy kibertámadásra is lehet tömegpusztító fegyverrel reagálni, ismét kontrollálni lehetne a világ legújabb hadszínterét, ezzel is tovább erősítve az országok közötti fennálló békét.³⁹

Ezzel párhuzamosan Nagy-Britannia a továbbiakban a brit-amerikai szövetséget fogja előtérbe helyezni. Ebbe beletartozik az Indo-csendes-óceáni térség is, mivel az bizonyul napjaink geopolitikai versenyének középpontjának. A fókusz középpontjába Kína kerül, az egyre növekvő nemzetközi befolyása és az ezzel járó demokrácia és alapvető emberi jogok hanyatlása miatt.

Szerencsére Hirosimán és Nagaszakin kívül, a történelem azt mutatja, hogy a nagyhatalmak nem azért szerelkeznék fel atomfegyverrel, hogy azok bevetésre kerüljenek, csupán a több száz vagy az Egyesült Államok és Oroszország esetében több ezer töltet elriasztó erejének a felhasználása a cél. A tény, hogy az USA majdnem hatezer robbanófejjel rendelkezik, amiből 1750 bevetésre kész, képes azt az üzenetet hangsúlyozni, hogy sem az Egyesült Államokkal, sem pedig bármely szövetségesével Európától egészen Japánig nem éri meg hadakozni. Ezt az üzenetet ellensúlyozza Oroszország, aki szintén képes megvédeni bármely szövetségesét.

Az egyre fejlődő rakétavédelmi programoknak köszönhetően, a nagyhatalmak többségének rakétái soha nem érnének célba, így tényleges pusztításra csak a két legjobban felszerelt ország lenne képes. Igaz, nem összehangolt, de a brit fegyverkezéssel egyidőben került elő az Egyesült Államokban egy több millió dolláros, hidegháborús terv az atomrakéták fejlesztésével kapcsolatban. A Foreign Policy elemzése szerint, mivel napjainkra nem csak az Egyesült Államok és Oroszország rendelkezik atomfegyverekkel, de több szövetséges NATO tagállam is. Éppen ezért, nem az ellenséges rakétatámadások elhárítására létrehozott Minutemen III elnevezésű, stratégiai interkontinentális rakétákat használó fegyverrendszer,⁴⁰ és a rendszert összefoglaló védőernyő továbbfejlesztésére kellene helyezni a hangsúlyt, hanem a britek és a franciák közötti együttműködést kéne elmélyíteni, hogy ez a két atomhatalom láthassa el az

³⁹ azonnali 2021.

⁴⁰ U.S. Air Force 2015.

Európai Unió, és európai szövetségeseinek védelmét. Ez az egyik oka, hogy a britek újra fegyverkezésbe kezdtek, mivel egy hatásos és ütőképes atomarzenál felállítása a cél.⁴¹

Hasonló gondolkodásra ösztönzik a többi szövetséges államot is, mivel a jelenlegi védőernyő fejlesztése és fenntartása jelentős erőforrásokat von el az USA erőforrásaitól. A Minutemen III lecserélése is felmerült, az új, Földi Telepítésű Stratégiai Elrettentés projektre (továbbiakban GBSD), miszerint egy nagy helyett, több kicsire lenne szükség, aminek a kiépítésében Washington is kiségitené szövetségeseit. A teljes védelem látszatának fenntartása is nehezebb a jelenlegi stratégia mellett, mivel egy sokkal hihetőbb képet alkot az, ha egy atomhatalom a saját önálló erejéből képes megvédeni magát és az Európai Unió esetében a tagállamokat és szomszédait.

Több amerikai kormánytisztviselő is megerősítette, hogy míg papíron szépen hangzik ez a NATO tagállamok közötti elmélyült atomvédelmi politika, ha egy nem az Egyesült Államok közvetlen fennhatósága alá tartozó várost fenyegetné atomtámadás, hanem például Párizst vagy Berlint, bármely, pártállástól független elnök habozna és mérlegelne, hogy megéri-e saját rakétáit bevetni a kérdéses ország védelmére, ezzel is kockáztatva, hogy a saját országát is hatalmas veszélynek tenné ki vele. Azonban, ha a kisebb régiókra felosztott védőernyők felügyeletét, fejlesztését és fenntartását a régióba tartozó atomhatalom irányítása alá helyeznék, a potenciális ellenséges országoknak is egy sokkal hatékonyabb és áthatolhatóbb atomvédelmi rendszert lehetne prezentálni, ezzel is fokozva a védett országok tényleges védelmét.⁴²

A kérdés fontosságát az is fokozza, hogy a koronavírus-járvány miatt előterjesztésre került egy indítvány, miszerint a Földi Telepítésű Stratégiai Elrettentés elnevezésű projekttől átcsoportosítanának egy milliárd dollárt, a járványkezelési alapba. Emellett szó volt arról is, hogy hogyan lehetne a most használatban lévő Minutemen III rakéták élettartamát kitolni 2050-ig, ami a teljes GBSD projekt bukását jelentené.⁴³

⁴¹ FP 2021.

⁴² Foreign Affairs

⁴³ Defense News 2021.

EURÓPAI UNIÓS HADSEREG

Egy közös európai uniós hadsereg felállítása már az Európai Szén- és Acél Közösség létrejöttékor szóba került, azzal a céllal, hogy a hat alapító állam nagyobb eséllyel védhesse meg határait a Szovjetunióval szemben, anélkül, hogy a második világháború után erősen szankcionált német hadsereget újra fel kelljen fegyverezni. Maga a hadsereg, viszont csak az elméleti fázisig jutott, mivel a hidegháború során Nyugat-Európa inkább a NATO-s szövetségre alapozta a szovjetekkel szembeni védekezést.⁴⁴

Egészen 1992-ig, a Maastrichti Szerződés aláírásáig nem történt komolyabb előrelépés a témában, de az Európai Unió hivatalos létrejöttével a tagállamok elfogadták a közös kül- és biztonságpolitika alkalmazását is. Magával a haderővel kapcsolatban csupán 1999 decemberében, Helsinkiben született hivatalos döntés egy gyors reagálású hadtest felállításáról, amit két évvel később, a 2001-es Nizzai szerződésben véglegesítettek, miszerint a tagállamok egy-egy legfeljebb, a kiképzéssel együtt, 60 napos misszióra biztosítanak egy maximum hatvanezer fős hadtestet, az Euro-hadtestet (Eurocorps). A döntés 2003-ban lépett életbe, s Afganisztánban sikeresen került bevetésre, habár irányítás az EU helyett a NATO végezte.⁴⁵

Egy ilyen hadsereg felállításához, kiképzéséhez és felfegyverzéséhez nem kevés pénzre van szükség, amit a tervek szerint a tagállamoknak kell előteremteni. Azonban az EU minden országának politikáját befolyásolja a Stabilitási és Növekedési Paktum, ami az előbb említett tagállamok fiskális politikájának negatív következményei ellen irányul, valamint segít a túl magas költségvetési hiány és az államadósság-teher csökkentésében.⁴⁶ Ez az intézkedés, ugyan segít a tagállamoknak minél optimálisabban megszervezni a költségvetésüket, de nagyon sok esetben már nem marad elegendő erőforrás egy közös haderő fedezésére. Az sem segít a helyzeten, hogy 2018 júliusában, a brüsszeli csúcstalálkozón a NATO tagállamok arra az elkötelezettségre jutottak, hogy 2024-től a nemzeti jövedelem minimum két százalékát a nemzeti hadseregre fordítják. Ennek oka, hogy az Egyesült Államok aránytalannak tartotta a finanszírozások eloszlását. Beszédében Donald Trump, az Amerikai Egyesült Államok elnöke azt mondta, hogy „A NATO ma erősebb, mint két napja. A szövetség, több ország nem az elvártak szerint működött, míg mi többet vállaltunk a kelleténél. Túl nagy volt rajtunk a teher, ezért is beszélünk ennek elosztásáról”⁴⁷

⁴⁴ Atlantic Council 2018.

⁴⁵ euronews 2019.

⁴⁶ Európai Bizottság.

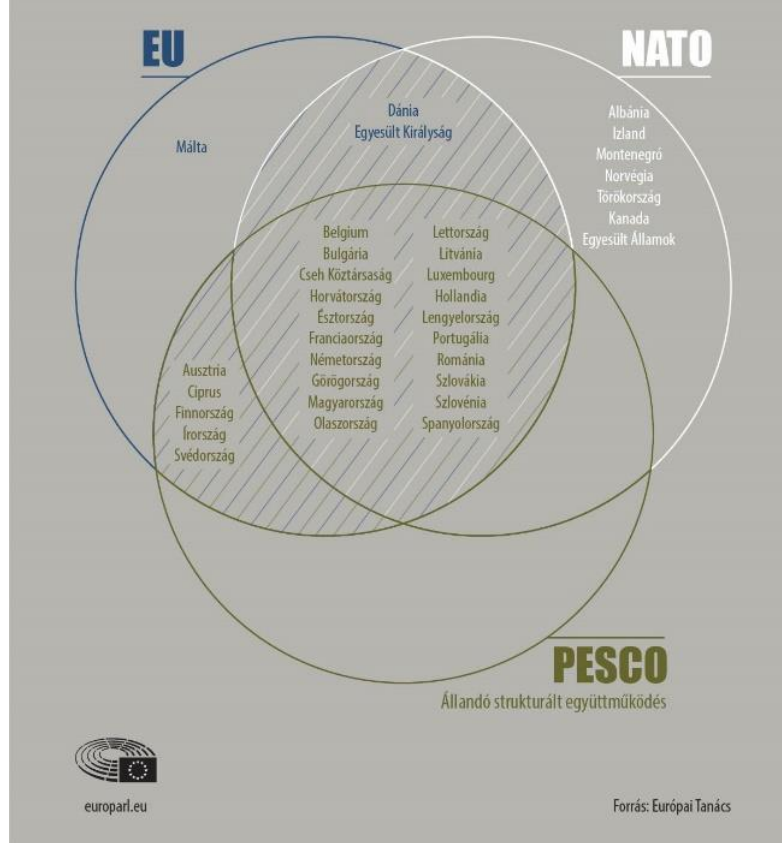
⁴⁷ euronews 2019.

Tovább nehezíti a helyzetet, hogy az EU integrációja még nincsen olyan magas szinten, hogy a tagállamok szívesen, vagy könnyedén lemondjanak saját határaik ellenőrzéséről és biztosításáról. Erős kritika érte a kezdeményezést arról az oldalról is, miszerint az Európa Hadsereget a NATO riválisának is lehetne tekinteni, mivel egy újabb nemzetközi katonai egyezmény jönne létre, ami csak még jobban megosztja a véleményeket.

Tagországok hozzájárulása

Jelenleg az egyik legnagyobb probléma az EU-n belül a tagállamok széthúzása, érdekeinek ellentétes iránya. Az utóbbi években, míg az Európai Bizottság befolyása és szerepe egyre csak nőtt, a tagállamok között a kapocs gyengülni látszik. Ennek egyik bizonyítéka az Egyesült Királyság hivatalos kilépése az EU-ból. Mivel jelenleg állandó hadseregként csak szuverén haderők üzemelnek, a tagállamok között igen megoszlik egy közös hadsereg gondolata. Több olyan államok közötti eltérést kell közös nevezőre hozni, amik az új fegyveres erő útjába állnak. Ide tartozik például, a már említett saját hadseregek megléte, vagy a tény, hogy például míg Németországban a Bundestag, Magyarországon a köztársasági elnök, határoz a hadsereg bevetéséről, addig Franciaországban ez a felelősség az elnök hatáskörébe esik. Másik fontos tény a szuverén hadsereg jelképe, ami az erőszak gyakorlásának monopóliumát jelenti a tagállamon belül, ami az EU-s tagállamok szuverenitásának egyik legfőbb bizonyítéka. Sokkal készségesebben működtek együtt más országokkal, gazdasági kérdésekkel és kereskedelmi korlátozásokkal kapcsolatban, mint katonai téren. Így a tagállamok határozottan kijelentették, hogy Brüsszel nem irányítja a tagállamok védelempolitikáját. Ez viszont nem jelenti azt, hogy a tagállamok között nincsen semmi féle katonai szövetség. Folyamatos intézkedésekkel és megállapodásokkal igyekeznek elmélyíteni az EU-n belüli hadi kapcsolatokat. Ilyen például az Állandó Strukturált Együttműködés (továbbiakban PESCO).

VÉDELEM: Átfedés a szövetségek között

48

2007-ben a Lisszaboni Szerződésben született megállapodás az Állandó Strukturált Együttműködés (Permanent Structured Cooperation (PESCO)) létrehozásáról, amit november 13-án 23 ország, köztük Magyarország, írt alá.⁴⁹

Célja, hogy megteremtse a lehetőséget a tagországok között, hogy sikeresebben hangozhassák össze tevékenységüket a biztonság és a védelem terén. Michael Gahler az Európai Néppárt német képviselője azt mondta, hogy „Ez teszi lehetővé, hogy a katonai együttműködés most egymástól elkülönülő kis szigeteit egy tető alá vonhassuk”, és „Meggyőződésem, hogy az EU védelmi politikája sokkal kézzel foghatóbbá válik attól, hogy bizonyos katonai formációkat a PESCO alá vonunk”, valamint „Véget kell vetnünk annak, hogy a hadifelszerelések gyártói vetélkednek egymással a nemzeti és uniós piacon”⁵⁰

⁴⁸ A szövetségek védelmi átfedése 2017.

⁴⁹ Európai Parlament Hírek 2017.

⁵⁰ Európai Parlament Hírek 2017.

Jelentések szerint a tagállamok évi több milliárd eurót költenek el feleslegesen a védelmi beszerzésekre fordított összegből a folyamatok korlátozásai és a többletkapacitások miatt.

A tagállamok jelentkezése a PESCO-ba önkéntes alapú, de ha egyszer elkötelezték magukat, akkor megbízatásokat kell vállalniuk:

- A nemzeti védelmi költségvetések reálértékű növelése, a védelmi beruházási kiadások növelése (a teljes védelmi kiadás 20%-a), és a védelmi és technológiai kutatások finanszírozásának növelése (teljes védelmi kiadás 2%-a).
- Stratégiailag releváns védelmi képességek fejlesztése és biztosítása, a Képességfejlesztés Tervnek, az Összehangolt Éves Felülvizsgálatnak és az Európai Védelmi Ügynökség szempontjainak megfelelően. (A tagállamoknak össze kell dolgozniuk, és hatékonyan felhasználniuk az Európai Védelmi Alap pénzügyi és gyakorlati támogatását. A tagállamoknak legalább egy ehhez kapcsolódó területen részt kell venniük.)
- Hozzájárulás olyan projektekhez, amelyek erősítik az Európai Védelmi Ipart és az Európai Védelem Technológiai és Ipari Bázisát.
- A haderő elérhetőségének és bevetettségének biztosítása hatékony nemzeti döntéshozatalokkal és a katonai felszerelés határokon való átjutásának megkönnyítésével.
- A hadsereg irányításmegosztásának a biztosítása, különösen az EU Harci Csoportok és az EU-NATO közreműködések esetén.
- A kibervédelmi közreműködések növelése.⁵¹

2017-ben PESCO tagállamok megalkottak egy olyan listát, amit előterjeszthettek a Külügyi Tanácsnak elfogadásra. Ezen a listán több olyan pont is szerepel, ami már korábban is megfogalmazásra került, de ezúttal összesíve kerültek a PESCO fennhatósága alá. Ilyen például:

- Európai Orvosi Parancsnokság felállítása.
- Európai Logisztikai Központ létesítése.
- Katonai felszerelések határon túli mozgósításának megkönnyítése és szabványosítása.
- Európai Kiképzési Tanúsítvány kiállítása az EU-s hadseregeknek.
- Műveletek támogatása.
- Bevethető katonai katasztrófaelhárító csomag összeállítása.

⁵¹ Elena Lazarou, At a glance 2017.

- Tengeri aknák elhárítása aknakereső tengeralattjárók és drónok, vagy fél autonóm tengeralattjáró rendszerek segítségével.
- Autonóm rendszer kifejlesztése a kikötők felügyeletéhez.
- A tengerfelügyeleti rendszer korszerűsítése.
- Páncélozott gyalogsági harci járművek, kétéltű harckocsik és könnyű szállító járművek új generációjának kifejlesztése.
- Közvetett tüzérségi támogatás felállítása.⁵²

Ha ezeket a megbízásokat nem teljesítik, vagy nem vesznek részt a szervezet munkájában, a tagállam tagsága felfüggesztésre kerülhet.

Az ilyen súlyú elköteleződések ugyan segítik az EU munkáját, de az nyilvánvaló, hogy egy Európai Hadsereg létrejöttére a tagállamok jelenleg nem tartanak igényt. Ennek ellenére több találkozón is napirendi pontra tűzték volt az EU védelmi és biztonságpolitikája.

2016-ban Varsóban találkozott Angela Merkel a V4-ek államfőivel. Találkozóik sorozatán egyeztetett a német kancellár a tagországok vezetőivel a szeptemberi Uniós Csúcstalálkozóval kapcsolatban, ami Brüsszel helyett, Pozsonyban került megrendezésre, aminek témája a gazdaság, a migráció, a biztonságpolitika és az EU jövője az Egyesült Királyság kilépése után. A migrációs válság idején, már ezen a találkozón is szó volt az EU országainak biztonságáról és a helyzet megoldásának lehetőségeiről. A V4-ek összhangúan kijelentették, hogy inkább a határvédelmet és a tagállamok biztonságát helyeznék előtérbe a humanitárius szempontokkal szemben.⁵³ Gazdasági téren viszont Orbán Viktor a költségvetési szigorításokra épülő német forgatókönyv támogatását hangsúlyozta. Beszédében a következőket mondta: „Az első javaslatunk az, hogy tartsuk fent továbbra is az európai gazdaságpolitikának a szigorú költségvetési fegyelemre, szerkezeti átalakításra és gazdasági stabilitásra épülő politikáját. Második javaslatunk, hogy soroljuk előre, sőt az első helyre a biztonság kérdését, és kezdjünk hozzá egy közös európai hadsereg felállításához.”⁵⁴ Minden államfő mérlegelési jogkörében eljárhat az EU hadsereg kiépítésével kapcsolatban, azonban döntésüket számos, akutálpolitikai kérdés bizonytalaníthatja el időről időre.

Az viszont tisztán látszik, hogy a tagállamok szeretnék, ha az EU többet tenne a biztonság és védelem terén. A szavazatok aránya a legalacsonyabb Dániában volt 50%, míg a legtöbben Romániában, 80%-uk szeretné, ha az EU növelné az erőfeszítéseit a védelmpolitikában. Ez az

⁵² Ua.

⁵³ euronews (magyarul)2016.

⁵⁴ euronews (magyarul)2016.

érték Magyarországon 75%-volt, Lengyelországban 68%, a Cseheknél 71%, Szlovákiában pedig a legalacsonyabb a V4-ek közül, 62%-al.⁵⁵

Az adatokból kiderül, hogy az EU polgárai pozitívan tekintenek a biztonságpolitikai törekvésekre, de ez nem jelenti azt, hogy egy egységes európai hadsereg felállítását is támogatnák.

⁵⁵ Európai Parlament Hírek 2019.

Európai Unió politikában betöltött szerepe

Az Európai Parlament 2017. július 6-i Strasbourg-i plenáris ülésén Morvai Krisztina a Függetlenek csoportjának európai parlamenti képviselője tette fel azt a nagyon fontos kérdést, hogy mi értelme lenne egy európai hadsereg felállításának? Ki lenne az ellenség, akinek az elhárítására ennyire át kell szervezni az EU katonai felépítését? Valamint, hogy mit tudna ez az új haderő, amire a jelenlegi NATO nem képes?⁵⁶ A kérdés teljesen jogos, azonban rossz irányból közelíti meg a témát. Mindenki, aki támogatja az EU biztonságpolitikájának elmélyülését, azzal védekezik, hogy nem kívánnak közös európai hadsereget létrehozni, csupán Európát akarják megvédeni a külső fenyegetésektől. Erre igen is szükség van, de magának az uniós hadseregek nem az lenne a legfőbb célja, hogy háborúba vonuljon egy másik ország ellen, sem pedig az, hogy a NATO riválisává váljon. Ez az új hadsereg szimbolizálná az európai integráció egy újabb állomását. Ennek a létrejötte nyitná meg a kaput, amelyen átléphet az EU a gazdasági unióról a politikai uniós szintre, mivel ezzel a tagállamok szuverenitásuk egyik legnagyobb szimbólumát adnák fel. Ebben az esetben a legfelső vezetést átszervezésre szorul, mivel a tagállamok elveszítik a közvetlen irányításukat. Ez remek alkalmat nyújtana az Európai Bizottságnak, hogy bebizonyítsa, képes lenne egyedül is, a tagállamok államfői nélkül kormányozni a teljes Európai Uniót, ezzel is tovább csökkentve az integráció elmélyítésével kapcsolatos aggályokat az európai polgárok körében. Emellett nem szabad elfelejtenünk, hogy olyan világban élünk, ahol egy ország nemzetközi helyzetét nem csak gazdasági, kereskedelmi és politikai szövetségei, de a hadseregének mérete és ereje is erősen meghatározza. Ebben a közegben, ahol egyre csak hanyatlak az alapvető emberi jogok tiszteletben tartásának fontossága, hatalmas befolyással bírna egy erős unió, aminek az alapelvei a szolidaritás, demokrácia és tolerancia.

A hadsereg létrejötte a nagyhatalmak közötti egyensúlyt is tovább tudná stabilizálni, mivel az aktív állományok létszámát tekintve az egyesült hadsereg Oroszországot megelőzve a világon az ötödik legnagyobb létszámú haderővé válna, fejlettségét és felszereltségét tekintve pedig tovább emelkedne a listán, mivel a szuverenitásnak köszönhetően, a hadseregek már eleve fel vannak szerelve. Így sokkal előnyösebb pozícióba kerülne a nemzetközi téren. Végre eljuthatna oda az EU, hogy ne csak békefenntartó, de az oly sokszor emlegetett béketeremtő szerepet is magára vállalhassa. Ahogy az Egyesült Államok évtizedek óta harcol a terrorizmus ellen a Közel-Keleten, így az EU is megmutathatná erejét az alapvető emberi jogok és a demokrácia megvédésével.

⁵⁶ Almási L. 2017.

Az EU politikája sokkal kontrolláltabb és liberálisabb, mint a szomszédos nagyhatalmaké, így a múlt hibáiból tanulva könnyen elkerülhetőek azok a hibák, amiket az Egyesült Államok vétett, amikor az ország vezetőinek önös érdekei túlzottan összekeveredtek a háború menetével. A Közel-Kelet országainak legfőbb nyersanyaga a kőolaj, amely jelenleg még az egyik legnagyobb iparág alapja a bolygón, de az EU területén évről évre hanyatlik a jelentősége a megújuló energiaforrások és az elektromos autók folyamatos terjedésével. Ezt kihasználva nyerheti el az EU más államok fölött a befolyást, ha eléri, hogy az adott ország polgárai szimpatizáljanak a modern és igazságos törvénykezéssel, és követeljék a segítséget, hogy náluk is kiépülhessen ez a rendszer.⁵⁷

A XXI. században folyamatosan változnak az országok közötti erőviszonyok. Évről évre nő a diplomácia szerepe a nemzetközi politikában, de ez sajnos nem azt jelenti, hogy a haderők mérete kevésbé lenne fontos. Az EU minden tagállamának figyelembe kell vennie és mérlegelni, hogy napjaink többpólusú világrendjében hol is állnak, mint tagállamok és mit érhetnek el, akár gazdaságilag, akár katonailag, ha úgy döntenek, hogy készek meghozni azt az áldozatot, hogy lemondanak szuverenitásuk egy részéről a közös fejlődés érdekében.

⁵⁷ NRGREPORT 2016.

ÖSSZEGZÉS

A dolgozatomban az Európai Unió egy az átlag ember által kevésbé ismert oldalát vizsgáltam meg. Kezdve az Európai Unió védelempolitikájának különböző pontjaival, mint a 2004-ben létrehozott Európai Védelmi Ügynökség, aminek meghatározó szerepe volt az EU védelmi iparának fejlődésében, a védelmi piac feltagolódása elleni küzdelem és az Unió által a védelemre szánt kiadások csökkenésében. 2013 decemberében az Európai Tanács felkérte a tagállamokat, hogy növeljék a kutatásra fordított beruházásokat. Emellett felkérték az Európai Bizottságot, hogy az Európai Védelmi Ügynökséggel együtt dolgozzanak ki és tegyenek javaslatokat, hogyan is lehetne tovább ösztönözni a kettős felhasználású kutatások folytatását. A befektetés sikernek bizonyult, mivel 2014-re majdnem 100 milliárd eurós forgalommal, fél millió fős munkavállalói réteggel és több mint egy millió munkahellyel, sikerült az európai védelmi iparnak jelentős ágazattá válnia.

A 2014-ben indult Horizont 2020 szélesebb körben nyitotta meg a „kettős felhasználású” termékek előtt az uniós polgári kutatási és innovációs programot. E program egyik főbb megoldandó problémája az Európa és polgárai szabadságának és biztonságának védelme és az ezt segítő kutatás segítése. Célja pedig a biztonsági iparág minden szereplőjének összekapcsolása. Tekintettel a védelmi kutatások jelentőségére és arra, hogy mára továbbfejlődött az európai biztonság intézménye, a Bizottság 2016-ban javaslatot tett az Európai Védelmi Alap létrehozására. Emellett lépéseket tettek egy, a tagállamok közös védelmi érdekeit szolgáló hatékonyabb kiadási támogatásra, valamint az európai polgárok biztonságát biztosító és egy versenyképes és innovatív ipari alap létrehozására.

Tovább mélyítve az európai nemzetközi együttműködést létre jött 1995-ben a Schengeni övezet. A csatlakozott országok beleegyeztek, hogy vállalják a más schengeni országokkal közös határaikon az uniós polgárok szabad átjárását, a polgárokat megillető szabad mozgáshoz való joguk alapján. Ez azt jelenti, hogy határátlépésnél nincs szükség útlevelekre, megkönnyíti az EU-n belül a költözés és letelepedés, tanulás, munkavállalás és nyugdíjba vonulás lehetőségét. A schengeni térségnek jelenleg 26 ország a tagja. Ebből 22 az Európai Uniónak is a tagja.

Svájc, Liechtenstein, Izland és Norvégia csatlakoztak a földrajzi, kereskedelmi és/vagy gazdasági helyzetük miatt, de nem tagállamai az EU-nak. Ezzel ellentétben, hat uniós ország nem írta alá az egyezményt. Írország az Egyesült Királyságon belül külön tartott fent egy saját határellenőrzési megállapodást, s Nagy Britannia EU-ból való kiválása után még nem tisztázódott a helyzet. Bulgária, Horvátország, Románia és Ciprus viszont bejelentették

igényüket, hogy készek meglépni a csatlakozási követelményeket. Egyik legnagyobb hátránya a határellenőrzés hibájának, hogy ha egyszer valaki bejutott az övezeten belülré, onnantól felügyelet nélkül utazhat az aláíró országok területén. Ezt használták ki az Európát megtámadó terroristák is a 2010-es években.

Éppen ezért az elmúlt években egyre komolyabb kérdés lett Európában a terrorizmus elleni védekezés. Mivel a terrorizmus fenyegetést jelent az európai polgárok jogaira, szabadságára és biztonságára, valamint a demokratikus társadalmak alapértékeire. Így a terrorizmus elleni védelem prioritást élvez az EU tagállamaitól és a közvetlen nemzetközi partnerektől. Az uniós jogszabályok értelmében az olyan cselekmények számítanak terrorcselekménynek, amelyek célja:

- A lakosság súlyos megfélemlítése
- Egy kormány vagy egy nemzetközi szervezet jogellenes kényszerítése arra, hogy az valamilyen intézkedést tegyen vagy ne tegyen meg
- Egy ország vagy egy nemzetközi szervezet alapvető politikai, alkotmányos, gazdasági vagy társadalmi struktúráinak súlyos destabilizálása vagy lerombolása.

A veszély csökkentése érdekében az EU tagállamai beleegyeztek, hogy annak ellenére, hogy a bűnüldözés minden ország saját felelőssége, európai szintű intézkedésekre is szükség van.

Ezek a következők voltak:

- az információcsere bővítése
- a Schengeni határok szigorúbb ellenőrzése
- az online radikalizálódás megerősítése
- a lőfegyverek ellenőrzésének javítása
- az igazságügyi együttműködés digitalizálása
- a terrorizmus finanszírozásának megakadályozása
- a légi utasokra vonatkozó adatok felhasználásának harmonizálása
- a nem uniós országokkal folytatott együttműködés megerősítése

A franciaországi, németországi és ausztriai támadásokat követően 2020 novemberében megállapodás született arról, hogy a terrorizmus elleni küzdelem további fokozására van szükség, a demokrácia, igazságosság és szólásszabadság tiszteletben tartásának figyelembevételével.

A technológiai fejlődés akaratlanul is magával hozta a bűnözés legújabb formáját. Erre reagálva határozott úgy az Európai Unió, hogy fejleszteni, erősíteni és korszerűsíteni kell a kibervédelmi stratégiáját.

2020 októberében a Tanács rendkívüli ülésén az EU vezetősége rámutatott arra, hogy javítani kell a kiberfenyegetettségekkel szembeni védelmet. Mára ugyanis elengedhetetlenné vált az ilyen intézkedések meglépése, ha a biztonságos kommunikációs lehetőségek létrehozása a cél, vagy a tagállamok nemzetközi adatokhoz való hozzáféréseinek megkönnyítése, bűnüldözési célból. Az Európai Bizottság 2020 decemberében javaslatot tett a 2016-os irányelv helyébe lépő módosított kiberbiztonsági irányelvre. Az új javaslat a változó fenyegetettségi helyzetet tükrözi, és figyelembe veszi társadalmunk digitális átalakulását, amelyet a Covid19-válság felgyorsított.

Az új szabályok:

- szigorítani fogják a vállalkozások biztonsági kötelezettségeit
- fokozzák az ellátási láncok biztonságát
- szigorúbb felügyeleti intézkedéseket fognak bevezetni a nemzeti hatóságok számára
- tovább fokozzák majd az információmegosztást és az együttműködést

A kiberbűnözés több formában is megmutatkozhat, mivel számos közönséges bűncselekmény a kibertérben is elkövethető. Az ilyen esetekre jött létre az Europolon belül a Kiberbűnözés Elleni Európai Központ, amely a tagállamoknak segít a kibertérben elkövetett bűncselekmények felderítésében és a nyomozásban. Hogy ezt a nyomozást megkönnyítse, az EU 2019 áprilisában új szabályokat hozott a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel való visszaélések felszámolására, amely szabályokat a tagállamoknak 2021-ben kell végrehajtaniuk. Digitalizált világunkban a kibertérnek köszönhetően egyre közelebb kerülnek egymáshoz az olyan területek, amiknek előtte szinte semmi köze nem volt egymáshoz. Ilyen például az atomfegyverrel rendelkező országok kibervédelme.

Ugyan az EU tagállamainak többsége nem rendelkezik atomfegyverrel, sőt, Nagy-Britannia kiválása óta, Franciaország az egyetlen. Ennek egyik oka, hogy már a hidegháborúban is Európa védelmét vagy az Egyesült Államok, vagy a Szovjetunió látta el. Így ebben a térségben inkább a katonákból álló haderő élvezett prioritást. Éppen ezért foglalkoztak egy közös Európai Hadsereg létrehozásának elméletével már az Európai Szén- és Acél Közösség létrejöttékor. Azonban egészen 1992-ig, a Maastrichti Szerződés aláírásáig nem történt komolyabb előrelépés a témában, de az Európai Unió hivatalos létrejöttével a tagállamok elfogadták a közös kül- és biztonságpolitika alkalmazását is. Magával a haderővel kapcsolatban csupán 1999 decemberében, Helsinkiben történt hivatalos döntés egy gyors reagálású hadtest felállításáról, amit két évvel később, a 2001-es Nizzai szerződésben véglegesítettek, miszerint a tagállamok egy-egy legfeljebb, a kiképzéssel együtt, 60 napos misszióra biztosítanak egy maximum hatvanezer fős hadtestet, az Euro-hadtestet.

Jelenleg az egyik legnagyobb probléma az EU-n belül a tagállamok széthúzása, érdekeinek ellentétes iránya. Az utóbbi években, míg az Európai Bizottság befolyása és szerepe egyre csak nőtt, a tagállamok között a kapocs gyengülni látszik. Ennek egyik bizonyítéka az Egyesült Királyság hivatalos kilépése az EU-ból. Ez viszont nem jelenti azt, hogy a tagállamok között nincsen semmi féle katonai szövetség. Folyamatos intézkedésekkel és megállapodásokkal igyekeznek elmélyíteni az EU-n belüli kapcsolatokat. Ilyen például az Állandó Strukturált Együttműködés. Célja, hogy megteremtse a lehetőséget a tagországok között, hogy sikeresebben hangolhassák össze tevékenységüket a biztonság és a védelem terén.

Az európai uniós közös hadseregre szükség van, de magának az uniós hadseregek nem az lenne a legfőbb célja, hogy háborúba vonuljon, sem pedig az, hogy a NATO egy riválisává váljon. Ez az új hadsereg szimbolizálná az európai integráció egy újabb állomását.

Az Európai Unió politikája sokkal kontrolláltabb és liberálisabb, így a múlt hibáiból tanulva könnyen elkerülhetőek azok a hibák, amiket az Egyesült Államok vétett, amikor az ország vezetőinek önös érdekei túlzottan összekeveredtek a háború menetével. Az EU minden tagállamának figyelembe kell vennie és mérlegelnie, hogy napjaink világrendjében hol is állnak, mint tagállamok és mit érhetnek el, akár gazdaságilag, akár katonailag, ha úgy döntenek, hogy készek meghozni azt az áldozatot, hogy lemondanak szuverenitásuk egy részéről a közös fejlődés érdekében.

Az egyre jobban feszülő helyzet ismét megköveteli, hogy az Európai Unió költségvetéséből jelentős összegeket csoportosítson át a védelempolitika erősítésére és korszerűsítésére. Folyamatos erőfeszítéseket kell tenni, hogy a problémákat továbbra is diplomáciai eszközök segítségével lehessen megoldani, de nem szabad elfelejteni, hogy nem az EU az egyetlen résztvevő. Sajnos nincs minden államnak olyan békés szándéka, mint az Európai Uniónak.

Irodalomjegyzék

1

Federica Mogherini, Közös jövőkép, közös fellépés: Erősebb Európa 15. oldal (letöltve: 2021.03.15.)
https://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_hu_.pdf

2

Europa.eu https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/eda_hu (letöltve: 2021.03.15.)

3

EUR-Lex 2012. 346. cikke <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT> (letöltve: 2021. 03.16.)

4

Horizon 2020 <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/what-horizon-2020> (letöltve: 2021.04.04.)

5

Európai Parlament 2021. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/65/a-vedelmi-ipar>
(letöltve: 2021.04.04.)

6

Európai Parlament Hírek 2018.
<https://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/priorities/biztonsag/20181011STO15882/hogyan-valtozik-a-schengeni-informacios-rendszer> (letöltve: 2021.04.02.)

8

Európai Parlament Hírek 2018.
<https://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/priorities/biztonsag/20181011STO15882/hogyan-valtozik-a-schengeni-informacios-rendszer> (letöltve: 2021.04.02.)

10

Alina Dobрева, Nadejda Kresnichka-Nikolchova, Protection of EU external borders 7-8. old. 2019.
(letöltve: 2021.03.20.)
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/630316/EPRS_BRI\(2018\)630316_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/630316/EPRS_BRI(2018)630316_EN.pdf)

11

Európai Parlament Hírek 2018. (letöltve: 2021.04.05.)
<https://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/priorities/biztonsag/20181011STO15882/hogyan-valtozik-a-schengeni-informacios-rendszer>

12

Európai Parlament 2018. (letöltve: 2021.04.05.)
https://www.europarl.europa.eu/thinktank/hu/document.html?reference=EPRS_BRI%282018%29621815

13

Európai Tanács 2021. (letöltve: 2021.04.07.) <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/fight-against-terrorism/>

15

EUR-Lex 2018. (letöltve: 2021.04.27.) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3A4322328>

16

consilium 2021. (letöltve: 2021.04.27.) <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/fight-against-terrorism/>

17

consilium 2021. (letöltve: 2021.04.27.) <https://www.consilium.europa.eu/hu/infographics/terrorist-content-online/>

18

consilium 2018. (letöltve: 2021.04.27.) <https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2017/04/25/control-acquisition-possession-weapons/>

19

consilium 2020. (letöltve: 2021.04.28.) <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/e-evidence/>

20

EEAS10 2016. (letöltve: 2021.04.29.) https://eeas.europa.eu/topics/counter-terrorism/411/counter-terrorism_en

21

consilium 2021. (letöltve: 2021.04.29.) <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/fight-against-terrorism/>

22

Ua.

23

consilium 2021. (letöltve: 2021.04.29.) <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/cybersecurity/>

24

consilium 2021. (letöltve: 2021.04.29.) <https://www.consilium.europa.eu/hu/meetings/european-council/2020/10/01-02/>

25

consilium 2021. (letöltve: 2021.04.29.) <https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2021/03/22/cybersecurity-council-adopts-conclusions-on-the-eu-s-cybersecurity-strategy/>

26

consilium 2021. (letöltve: 2021.04.29.) <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/cybersecurity/>
27)

European Commission 2021. (letöltve: 2021.04.30.) <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/cybersecurity-certification-framework>

28

European Commission 2021. (letöltve: 2021.04.30.) <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/revised-directive-security-network-and-information-systems-nis2>

29

consilium 2021. (letöltve: 2021.04.30.) <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/cybersecurity/>

30

consilium 2019. (letöltve: 2021.04.30.) <https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2019/04/09/eu-puts-in-place-tighter-rules-to-fight-non-cash-payment-fraud/>

31

consilium 2020. (letöltve: 2021.04.30.) <https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2019/05/17/cyber-attacks-council-is-now-able-to-impose-sanctions/>

32

consilium 2021. (letöltve: 2021.05.01.) <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/cybersecurity/>

33

Ua.

35

SZIE 2003. (letöltve: 2021.05.14.) <http://fft.szie.hu/elftpm/hirek/atomcsend.htm>

36

Infostart 2021. (letöltve: 2021.05.14.) <https://infostart.hu/kulfold/2021/01/22/eletbe-lepett-az-atomfegyverek-teljes-betiltasarol-szolo-nemzetkozi-egyezmey>

37

telex 2021. (letöltve: 2021.05.14.) <https://telex.hu/kulfold/2021/04/06/brit-atomfegyverkezes-nagy-britannia-boris-johnson-oroszorszag-kina>

38

THE WALL STREET JOURNAL 2021. (letöltve: 2021.05.14.) <https://www.wsj.com/articles/britain-to-boost-nuclear-weapons-stockpile-in-defense-policy-shift-11615919479>

39

azonnali 2021. (letöltve: 2021.05.14.) https://azonnali.hu/cikk/20210407_atomfegyverekkel-mutatna-uj-utat-boris-johnson-a-brexite-utan

40

U.S. Air Force 2015. (letöltve: 2021.05.14.) <https://www.af.mil/About-Us/Fact-Sheets/Display/Article/104466/lgm-30g-minuteman-iii/>

41

FP 2021. (letöltve: 2021.05.14.) <https://foreignpolicy.com/2021/03/23/its-time-to-fold-americas-nuclear-umbrella/>

42

Foreign Affairs (letöltve: 2021.05.14.) <https://www.foreignaffairs.com/articles/1983-09-01/military-role-nuclear-weapons-perceptions-and-misperceptions>

43

Defense News 2021. (letöltve: 2021.05.14.) <https://www.defensenews.com/smr/nuclear-arsenal/2021/03/26/a-new-bill-would-defund-new-icbms-to-pay-for-coronavirus-vaccine-research/>

44

Atlantic Council 2018. (letöltve: 2021.05.01.) <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/a-european-army-eminently-defensible-but-not-probable-for-a-long-time-to-come/>

45

euronews 2019. (letöltve: 2021.05.01.) <https://hu.euronews.com/2019/08/07/kozos-europai-hadsereg-apro-lepesekben>

46

Európai Bizottság (letöltve: 2021.05.02.) https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/framework/stability-and-growth-pact_hu

47

euronews 2019. (letöltve: 2021.05.01.) <https://hu.euronews.com/2019/08/07/kozos-europai-hadsereg-apro-lepesekben> - Donald J. Trump beszéde

49

Európai Parlament Hírek 2017. (letöltve: 2021.05.02.)

<https://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/security/20171208STO89939/pesco-a-hatekonyabb-vedelmi-egyuttmukodesert-az-eu-ban>

50

Ua.

51

Elena Lazarou, Permanent structured cooperation (PESCO): From notification to establishment (letöltve: 2021. 05.07.)

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2017/614632/EPRS_ATA\(2017\)614632_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2017/614632/EPRS_ATA(2017)614632_EN.pdf)

52

Ua.

53

euronews (magyarul) 2016. (letöltve: 2021.05.08.) <https://www.youtube.com/watch?v=u0sVwPG5ofQ>

54

euronews (magyarul) 2016. (letöltve: 2021.05.08.) Orbán Viktor beszéde: 0:59-1:23

<https://www.youtube.com/watch?v=u0sVwPG5ofQ>

55

Európai Parlament Hírek 2019. (letöltve: 2021.05.08.)

<https://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/security/20190612STO54310/vedelem-valoban-kozos-hadsereget-hozna-letre-az-unio>

56

Almási L. 2017. (letöltve: 2021.05.08.) Morvai Krisztina beszéde: 0:12-1:22

<https://www.youtube.com/watch?v=XrvjWc3xcdQ>

57

NRGREPORT 2016. (letöltve: 2021.05.10.) <https://nrgreport.com/cikk/2016/05/18/mit-exportalnak-a-kozel-keleti-oroszagok-infografika>

NYILATKOZAT

Alulírott Reiter Balázs büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom, hogy a szakdolgozatomban foglalt tények és adatok a valóságnak megfelelnek, és az abban leírtak a saját, önálló munkám eredményei.

A szakdolgozatban felhasznált adatokat a szerzői jogvédelem figyelembevételével alkalmaztam.

Ezen szakdolgozat semmilyen része nem került felhasználásra korábban oktatási intézmény más képzésén diplomaszerezés során.

Tudomásul veszem, hogy a szakdolgozatomat az intézmény plágiumellenőrzésnek veti alá.

Budapest, 2021. május 18.

hallgató aláírása